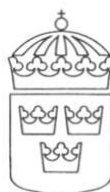

Riksdagens protokoll

1992/93:73

Torsdagen den 11 mars

Kl. 12.00 – 15.20

Protokoll
1992/93:73

1 § Svar på interpellation 1992/93:78 om Cuba

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Hans Göran Franck har ställt fem frågor till utrikesministern om samarbetet med Cuba. I interpellationen frågas om regeringen avser att lämna katastrofbistånd, om Sveriges tidigare samarbete inom kultur och vetenskap skall återupptas, om regeringen kommer att verka för att USA:s sanktioner skall upphöra, om Sverige för egen del – direkt eller indirekt – kommer att medverka i USA:s sanktioner mot Cuba och på vilket sätt regeringen vill verka för att Cuba respekterar de mänskliga rättigheterna samt snarast avskaffar dödsstraffet.

I regeringsdeklarationen 1991 fastslogs att regeringens riktmärken för utvecklingssamarbetet skulle vara stöd för mänskliga rättigheter, demokrati och marknadsekonomiska reformer. Med ledning av dessa riktmärken bedömdes det inte som ändamålsenligt att samarbeta med den kubanska regeringen i ett långsiktigt utvecklingssamarbete. Beslut fattades därför om att inte förlänga de pågående avtalen avseende forskningssamarbetet när dessa avslutas vid halvårsskiftet innevarande år.

I den händelse FN eller enskilda organisationer inkommer med appeller om stöd till katastrofbistånd till Cuba, kommer dessa att prövas på samma sätt som andra ansökningar av liknande karaktär.

Regeringen har beslutat att biståndssamarbetet med Cuba skall upphöra. Ingångna avtal/åtaganden skall dock fullföljas. Några hinder mot kultur- och forskarutbyte inom ramen för t.ex. Svenska institutets gäststipendier föreligger inte. Sverige för således ingen sanktionspolitik gentemot Cuba. Det är regeringens uppfattning att dialog och kontakt i allmänhet är ett bättre medel än isolering, om man vill åstadkomma förändringar.

FN:s rapportör avseende de mänskliga rättigheterna i Cuba, ambassadör Carl-Johan Groth, har nyligen rapporterat till generalförsamlingen och MR-kommissionen. Han framför i dessa rapporter den av Sverige delade uppfattningen att sanktionspolitik mot Cuba är kontraproduktiv om avsikten är att åstadkomma förbättringar för de mänskliga rättigheterna och att bidra till en fredlig utveckling i landet.

I anslutning till den nyligen beslutade utvidgningen av den amerikanska sanktionspolitiken framförde Sverige mycket bestämda invändningar direkt till den amerikanska regeringen med anledning av att även icke-amerikanska

företag skulle komma att tvingas till vissa inskränkningar till följd av den utvidgade amerikanska sanktionspolitiken.

Sverige följer mycket nära utvecklingen i Cuba med avseende på de mänskliga rättigheterna, framför allt genom vår ambassad i Havanna. Sverige var också medförslagsställare till generalförsamlingens MR-resolution om Cuba, som antogs i slutet av förra året. Vi är vidare medförslagsställare till resolutionen om Cuba, som vi räknar med skall antas i dagarna av FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna, vilka för närvarande sammanträder i Genève.

Regeringen har vid ett flertal tillfällen under det gångna året protesterat mot en rad övergrepp och avser att även fortsättningsvis följa utvecklingen på motsvarande sätt. Förtrycket av dem som med fredliga medel kämpar för respekten för de mänskliga rättigheterna och för en demokratisk utveckling är oacceptabelt. Det är också av vikt att de kubanska myndigheterna samarbetar med FN:s rapportör och tillåter honom att besöka landet.

Vad gäller dödsstraffets avskaffande kan nämnas att frågan togs upp för första gången i FN av Sverige för mer än 30 år sedan. Sverige var senare mycket aktivt i det arbete som ledde fram till att FN:s generalförsamling antog ett frivilligt tilläggsprotokoll till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter angående avskaffande av dödsstraffet. Från svensk sida har vi sedan dess i internationella sammanhang verkat för att höja protokollets betydelse, något som dock försvåras av att en majoritet av FN:s medlemsstater har kvar denna straffform. Cuba har varken anslutit sig till konventionen eller till dess tilläggsprotokoll. Sverige verkar konsekvent för att dödsstraffet skall avskaffas i de länder som alltjämt tillämpar det.

Anf. 2 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som delvis positivt tillmötesgår de synpunkter jag framförde i min interpellation om Cuba. Men jag har också invändningar, eftersom regeringens ståndpunkt inte i tillräcklig grad främjar ekonomisk utveckling och demokratisering av Cuba.

För att motverka den allvarliga ekonomiska krisen har den kubanska regeringen initierat ett krispaket. Det omfattar bl.a. liberalisering av det ekonomiska livet med ökat privat ägande och förbättrade förhållanden för utländska investeringar inom t.ex. turism och textilindustri.

Val har nyligen hållits i Cuba. Även om det inte uppfyller våra krav på demokratiska val, får det dock betraktas som ett visst framsteg.

Jag noterar att några hinder mot kultur- och forskarutbyte inom ramen för t.ex. Svenska institutets gäststipendier inte föreligger, vilket jag uppfattar som en viss förändring i regeringsbeslutet av den 14 november 1991.

Mot bakgrund av utvecklingen i Cuba och andra förändringar finns det anledning att göra en viss omprövning av Sveriges hållning till Cuba. En successiv förändring av samarbetet är påkallad, främst vad gäller kultur och vetenskap. Samarbetet bör snarast möjligt återupptas.

En förändrad svensk hållning skulle underlätta våra möjligheter att påverka Cuba vad gäller respekten för de mänskliga rättigheterna. Ökade förutsättningar borde även föreligga att förmå Cuba att avskaffa dödsstraffet.

Det är angeläget att FN:s rapportör avseende de mänskliga rättigheterna i

Cuba, ambassadör Carl-Johan Groth, ges möjligheter att till fullo uppfylla sitt mandat. Han bör i första hand beredas möjligheter att upprätta en direkt dialog med den kubanska regeringen. Groth, som är väl insatt i kubanska förhållanden, skulle med hjälp av vidgade arbetsmöjligheter kunna göra verksamma insatser på MR-området.

Det är viktigt att Sverige framför mycket bestämda invändningar direkt till den amerikanska regeringen med anledning av att även icke-amerikanska företag skulle komma att tvingas till inskränkningar till följd av den utvidgade amerikanska sanktionspolitiken.

Sverige bör inte bara verka mot det utvidgade amerikanska handelsembargot mot Cuba utan också agera för att sanktionerna helt upphör. Enligt min mening är denna sanktionspolitik otidsenlig, onödigt och skadlig. Ett hävande av sanktionerna kan bryta Cubas isolering, vilken har lett till en mycket allvarlig inrikespolitisk situation. Man bör på allt sätt främja det fria flödet av informationer och idéer till det kubanska folket. Det är hög tid för en normalisering av omvärldens relationer till Cuba.

En avveckling av sanktionerna är en form av förtroendeskapande åtgärd från Clintonregeringens sida. Kubanska oppositionella framhåller att en sådan åtgärd skulle vara lämplig att vidta som en signal om amerikansk vilja att inleda en ömsesidig förtroendeskapande process mellan USA och Cuba. Det är av betydelse att Sveriges regering tillvaratar de möjligheter som föreligger för att verka i denna riktning. Det är dessutom av stort intresse att få statsrådet Svenssons kommentarer till de invändningar jag här har anfört mot hans svar, som i huvudsak var positivt.

Anf. 3 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag tycker att det har ett stort värde att den här interpellationen har lagts fram.

Jag kan visst hålla med om att det går att skönja vissa framsteg. Hans Göran Franck och jag kan sedan ha olika uppfattningar om huruvida dessa framsteg är stora eller små. Men jag tror och hoppas att vi kan vara överens om att det fortfarande finns mycket att önska och förvänta.

Det finns väl också anledning att i varje fall nämna i sammanhanget att det står svenska företag fritt att idka handel med Cuba, om de tycker att projekten håller för gängse företagsekonomiska bedömningar.

Beträffande den amerikanska embargopolitiken, som Hans Göran Franck uppehöll sig särskilt vid, bör väl sägas att Sverige vid tre olika tillfällen har protesterat mot den s.k. Cuban Democracy Act, som undertecknades av president Bush den 23 oktober 1991.

Under april månad förra året anslöt vi oss till två d  marcher i ärendet. Den ena gjordes inom ramen för Cottonklubben och gällde sj  fartsavsnittet i lagförslaget. D  marchen gjordes av Sverige, Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Tyskland, Grekland, Japan, Nederländerna, Norge, Spanien och Storbritannien. Den andra d  marchen tog upp andra delar av lagförslaget, särskilt avseende dotterbolags verksamhet. Den d  marchen gjordes av EG-länderna med anslutning av Sverige och Canada.

En ytterligare d  marche, herr talman, gjordes av EG den 6 oktober, när man upprepade tidigare ståndpunkter angående den extraterritoriella till-

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

Svar på
interpellationer

lämpning av amerikansk lagstiftning som Cuban Democracy Act utgör. Nu blev det så att Sverige inte kom med i det sammanhanget, för det var ju en EG-affär, men Sverige har i stället under hösten hos företrädare för den amerikanska administrationen framfört den svenska kritiken ytterligare en gång.

Anf. 4 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Det är bra att statsrådet Alf Svensson kompletterar svaret med att redogöra för de olika åtgärder som regeringen har vidtagit. I nuvarande läge menar jag att det finns all anledning att intensifiera ansträngningarna, framför allt beroende på att USA har fått en ny regering.

Man bör inte hesitera för att öka ansträngningarna nu. Det borde finnas större förutsättningar för ett positivt gensvar med en demokratisk regering i Washington. Vi vet från valrörelsen i samband med presidentvalet att det här inte är en enkel fråga, eftersom även det demokratiska partiet har intagit ståndpunkter som knappast kan sägas överensstämma med dem som vi har framfört från svensk sida, men jag vill understryka att förutsättningarna nu borde vara större. Det ger anledning till förnyade ansträngningar från den svenska regeringens sida.

Jag menar att möjligheterna att få sanktionerna helt upphöra skulle förbättras, om Sverige tog ytterligare ett steg för att bryta den isolering som Cuba är utsatt för. Det jag i första hand har i åtanke är att samarbetet när det gäller kultur och vetenskap snarast återupptas. Den saken tycker jag att Alf Svensson borde kommentera.

Anf. 5 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Jag har inget emot att det understryks att det är dags att intensifiera ansträngningarna i det läge som råder. Jag är också överens med Hans Göran Franck om att det borde finnas möjlighet nu, när USA har en ny president. Gamla låsningar kan ju ofta vara svårare att komma ur, och nu har USA en president och en vicepresident som förhoppningsvis ser med lätthet på andra ögon än företrädarna.

Emellertid är förhållandet det att chefen för latinamerikanska avdelningen i State Department ännu inte har utsetts, och det kan ju i varje fall rent praktiskt ännu försvåra kontakterna eller möjligheterna till påtryckning.

Forskningssamarbetet med Cuba har pågått under lång tid och får ur forskningssynvinkel höga vitsord, det skall sägas. Svenska forskare talar mycket positivt om forskarrelationen med sina kubanska kolleger. De säger att projekten är bra, men man måste ändå kunna förvänta efter ett tag att mottagarländerna själva tar över.

Castroregimen har prioriterat tre sektorer som grund för landets utveckling. Det är socker, bioteknologi och mediciner, och Sverige har medverkat inom samtliga de sektorerna. Men vi har funnit att Cubas utvecklingsmodell inte skapar förutsättningar för en hållbar utveckling och ett effektivt bistånd. Därför har vi alltså beslutat att inte förlänga avtalen om forskningssamarbete och att därmed avsluta biståndssamarbetet i det avseendet med Cuba.

Men låt oss vara överens om, Hans Göran Franck, att vi fortsättningsvis

skall utöva påtryckningar åt två håll. Vi skall försöka få USA att ändra sin politik, och vi skall försöka få Fidel Castro att ändra sin politik. Naturligtvis finns det en förhoppning hos mig – och jag tror hos oss alla – att vi snart skall kunna återuppta en klok och för alla parter positiv forsknings- och kulturverksamhet.

Prot. 1992/93:73

11 mars 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 6 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Om regeringen vill agera så som Alf Svensson nu senast uttryckte sig, dvs. att finna vägar för ett återupptagande av samarbetet – de invändningar han gjorde kan vi inte diskutera här – är det uppenbart att det finns goda möjligheter inom kultur och vetenskap. Jag menar att regeringen kan agera med stor kraft och styrka i det här fallet, inte minst med hänsyn till det betänkande från utrikesutskottet som antogs av riksdagen i går.

När det gäller andra typer av samarbete är det riktigt som Alf Svensson säger, att företagen själva kan agera för att utöka handeln med Cuba. Men det är ju alldeles klart att den position som regeringen intog genom beslutet den 14 november 1991 väger negativt i vågskålen. Det är därför som det behövs en öppning av attityden, att man säger att nu är tiden inne för att bryta isoleringen. Det kommer också att påverka handelsutbytet.

Anf. 7 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Försättningsvis gäller att det finns mycket att önska från kubanernas sida och inte enbart från amerikanernas sida. Det var därför jag också sade i min tidigare replik att vi har all anledning att utöva påtryckningar åt två håll. Men låt oss hoppas att den dagen inte är avlägsen då det kubanska folket blir kvitt sin diktatur, den diktatur som kubanerna har plågats av under många – alldeles för många – år.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på interpellation 1992/93:81 om regionalpolitiken

Anf. 8 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Georg Andersson har ställt tre frågor till mig angående regionalpolitiken.

Han vill för det första veta vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förhindra den snabba avveckling av industriföretag som nu sker i stora delar av skogslänen.

För det andra vill han veta om jag är beredd att särskilt beakta vikten av en fungerande offentlig sektor i glesbygden.

För det tredje vill han veta om jag vill förhindra bolagisering och avreglering som försämrar service och sysselsättning i de glesare områdena.

En av regeringens huvuduppgifter är att återvinna utvecklings- och tillväxtkraften i svensk ekonomi. I det ligger bl.a. att skapa gynnsamma förutsättningar för att starta, utveckla och driva företag i alla delar av landet. Regeringen har därför vidtagit en rad åtgärder som underlättar för företagen

att utvecklas på ett önskvärt sätt. Skatterna för småföretagen har sänkts, nya finansieringsmöjligheter har införts och en rad regelsystem har förenklats.

Arbetsgivaravgifterna har sänkts generellt, och systemet med regionalpolitiskt motiverad nedsättning av socialavgifter har vidgats till att gälla i större delen av Norrlands inland, och det omfattar dessutom fler verksamheter än tidigare. Tillsammans med den förändring av kronans värde som har skett innebär dessa åtgärder att företagets konkurrenskraft – också i skogslänen och i stödområdet – har förbättrats mycket påtagligt. Flera företagare från olika håll i skogslänen som jag har träffat har också understrukit att det är på det sättet.

I den mycket djupa lågkonjunktur som Sverige och omvärlden nu befinner sig i är det tyvärr så, att efterfrågan på produkter från dessa företag är alltför svag. Det gör att företagen ännu inte har kunnat dra nytta av sina konkurrensfördelar. Detta drabbar dock inte bara skogslänen, utan är ett problem för företagen i hela landet. Även om det är en klen tröst så kan det ändå noteras att antalet konkurser har minskat under senare tid i landet som helhet, och att flera av skogslänen faktiskt ligger bättre till än många andra län i detta avseende.

En väl fungerande offentlig sektor är självfallet av stor betydelse i glesbygderna. Inte minst är kommunernas möjligheter att upprätthålla en god service av stor betydelse. Utformningen av systemet med statsbidrag till kommunerna är ett viktigt medel i detta sammanhang. Det system med ett sammanlagt bidrag som riksdagen har beslutat om skall kompensera såväl för bristande skattekraft som för strukturella kostnadsskillnader.

Den väsentliga fördelen med det nya systemet är att kommunerna ges ökad frihet att välja de lösningar som passar den egna kommunen bäst och avväga olika insatser efter skiftande krav och förutsättningar. Jag är medveten om att systemet till en början kan ha vissa brister, t.ex. när det gäller att beräkna dessa strukturstyrkostnader. En särskild utredare har tillsatts för att följa hur systemet slår och ta fram underlag för att bedöma hur statsbidragssystemet på ett bra sätt kan kompensera för de strukturella skillnader som finns.

Länsstyrelserna har ett särskilt ansvar när det gäller statlig service i glesbygd. När en indragning av någon verksamhet planeras skall berörd myndighet rapportera detta till länsstyrelsen, som i sin tur skall ta upp överläggningar om alternativa lösningar. Bakgrunden till att länsstyrelserna tilldelats denna roll var att varje sektorsmyndighet tidigare i alltför stor utsträckning agerade på egen hand utan att grundligt pröva om en verksamhet kunde bibehållas genom samordning med andra verksamheter på orten. Enligt min mening bör länsstyrelserna också ta egna initiativ till överläggningar med berörda myndigheter om samordnade servicelösningar för att bibehålla eller utveckla olika typer av lokal service.

Även Glesbygdsmyndigheten har här en viktig roll. Myndigheten bör genom att ha kontakter med berörda centrala verk och myndigheter diskutera aktuella verksamhetsförändringar och möjligheter till olika former av samordnade servicelösningar.

När det gäller frågan om bolagisering och avreglering har regeringen satt som villkor att en verksamhet som bolagiseras skall uppfylla de regionalpoli-

tiska målen i samma grad som tidigare. De tjänster som verksamheten omfattar skall ha åtminstone samma kvalitet som innan bolagiseringen eller avregleringen genomförs. Denna kvalitetsnivå säkerställs genom framför allt lagstiftning.

Ett exempel på höjning av servicenivån i förhållande till den tidigare regleringens ambition är den nya telelagen. I det lagförslag som lämnades till Lagrådet i slutet av januari har begreppet "grundläggande telekommunikation" utsträckts till att också omfatta viss datakommunikation och användning av telefax. Detta har skett för att i första hand tillgodose behoven i de regionalpolitiskt prioriterade områdena.

I den avreglering som har inletts för inrikesflyget följer vi de regionala konsekvenserna mycket noga. Luftfartsverket har fått i uppdrag att redovisa ett förslag till trafikering av inre Norrland. Redan innan detta förslag har presenterats vill jag säga att det är regeringens uppfattning att det regionalpolitiskt viktiga flyget skall upprätthållas.

Genom att i de bolagiserings- och avregleringsprocesser som nu pågår upprätthålla regionalpolitiskt viktiga service- och kvalitetsmål på det sätt som jag har redovisat, skapas förutsättningar för att utveckla nya verksamheter och ny sysselsättning även i de glest befolkade områden som Georg Andersson nämner. I den mån de bolagiserade eller avreglerade verksamheterna förändrar sin personalstyrka, vilket självfallet kan bli följden av nödvändiga rationaliseringar för att uppnå bättre effektivitet, förutsätter jag att de tar sitt arbetsgivaransvar så långt det är möjligt.

Anf. 9 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Det är ganska långt och i och för sig välskrivet, men jag tycker att det är kraftlöst, för att inte säga håglöst. Det kontrasterar väldigt starkt mot arbetsmarknadsministerns uppträdande under den tid han var oppositionspolitiker.

Jag känner inte riktigt igen Börje Hörnlund. Jag erinrar mig att vi möttes i en debatt för ett och halvt år sedan i Tavelsjö, som ligger i glesbygd utanför Umeå. Då målade Börje Hörnlund i starka och ljusa färger glesbygdens och skogslänens framtid vid en eventuell borgerlig valseger. Föga anade vi då att Börje Hörnlund skulle bli ansvarig för regionalpolitiken. Det var väl inte så många i åhörarskaran som då förstod att den regionalpolitiska debatten om ett och ett halvt år skulle vara väldigt kraftlös, ja nästan död.

Regionalpolitik är ju ytterst en ideologisk fråga. Det handlar om jämlikhet. Jämlikhetssträvanden är inte precis borgerlighetens bästa gren. Där emot hyllar man marknadskrafterna och marknadskrafternas frihet. Avreglering och konkurrens motiveras för de borgerliga partierna närmast av ideologiska skäl. De utgör samtidigt ett ganska starkt hot mot de svagare delarna av landet. Det är det vi nu upplever.

Jag har i min interpellation pekat på det övergripande, stora problemet, dvs. den galopperande arbetslösheten. Den slår mot alla delar av landet och bryter ned solidariteten med de strukturellt svagare regionerna. Jag har pekat på behovet av en stark offentlig sektor. De borgerliga partierna angriper ständigt den offentliga sektorn, och det drabbar glesbygden hårdast. Där spelar den offentliga sektorn relativt sett den största rollen.

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

Svar på
interpellationer

Svag ekonomi i kommunerna medför nu nedläggningar av t.ex. glesbygds-skolor. Det är sådant som centerpartister runt om i landet inte riktigt känner igen som de budskap som bars fram före valet.

Det är samma sak med den bostadspolitik som nu bedrivs, som faktiskt innebär ett totalstopp för byggande utanför de större tätorterna.

Så kommer frågan om avreglering på olika områden. De faktiska monopolen, t.ex. Postverket, SJ och även Televerket, försöker regeringen riva upp. Assar Lindbeck pläderade i förrgår för att man skall behålla dem. Dessa faktiska monopol utgör ju en praktisk solidaritet. Genom dem fördelas vinster som görs i befolkningstäta områden till insatser för svagare regioner, där verksamheten inte bär sig på företagsekonomiska grunder.

Nu säger arbetsmarknadsministern att man skall garantera detta med lagstiftning. Jag vet inte vilken lagstiftning som förelåg när man helt brådstörtat före nyår med centerpartisternas medverkan avskaffade brevmonopolet. Det kommer naturligtvis att få återverkningar på postdistributionen i glesbygd.

Vilken kraft finns det bakom den lagstiftning man nu talar om när det gäller Televerket och televerksamheten? På inrikesflygets område blir det tätare avgångar och billigare att flyga på de destinationer som är starka, där man kan konkurrera och hämta hem vinster. Där det är bräckligare underlag lägger företagen ned verksamheten.

Jag har försökt att aktualisera en solidarisk fördelning inom flygsektorn, så att man skulle kunna stödja de svagare destinationerna. Det avslås av den borgerliga majoriteten här i riksdagen.

Det har sagts att man i departementet har inlett en översyn av regionalpolitiken. Gruppen har arbetsmarknadsministern som ordförande. Det framgår inte av interpellationssvaret, men jag vill ta upp den frågan. Det är för mig ganska häpnadsväckande. Jag tycker att det mot bakgrund av de förändringar som har skett under de senaste åren behövs en översyn. Jag har försökt att åskådliggöra dem summariskt här. Men nog är det väl ganska märkligt att det inte sker i form av en parlamentarisk utredning? Så har det ju varit vid alla tidigare tillfällen.

Jag vill avsluta detta första inlägg med att fråga av vilket skäl arbetsmarknadsministern nu inte anlitar en parlamentariskt tillsatt grupp för att se över regionalpolitiken i det besvärliga arbetsmarknads- och regionalpolitiska läge vi befinner oss i.

Anf. 10 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag har stått i denna talarstol ett antal gånger och debatterat med stora skaror av Georg Anderssons partivänner. De har med stor kraft och envishet framfört att medlen skall omfördelas från de glest befolkade länen till storstadslän. Det är ett och samma parti som jag för dessa diskussioner med.

Jag känner heller inte riktigt igen Georg Andersson. Det är inte så länge sedan Georg Andersson talade mot att arbetsgivaravgifterna sänkts för företag i Norrlands inland. Jag har inte funnit någon annan talesman än Georg Andersson som har varit emot det förslaget. Han talar naturligtvis för den socialdemokratiska gruppen, vilket jag beklagar.

Jag noterar också att frågan om Inlandsbanan och Botniabanan inte är något riktigt flaggskepp i diskussionen om regionalpolitik och Georg Anderssons tidigare åsikter. Jag hoppas att hans åsikter har ändrats på detta område.

Vägar och speciellt mindre vägar är oerhört viktiga när hela landet skall utvecklas. Vem var kommunikationsminister år 1990? Då satt man i Västerbottens län och planerade inom den ram på 30 miljoner kronor för hela länet som man hade order om. På ett enda år kommer nu vägbyggen på länsvägnätet i gång till mer än tio gånger den summan. Det betyder väldigt mycket.

Jag har också varit med om att omfördela medel till vägar i storprojekt som Georg Andersson fördelade strax före valet och där just inte något hamnade norr om Gävle. Nu får t.ex. E 4-an i Västerbotten två ordentliga sträckningar till en kostnad av över 300 miljoner kronor. Detta är praktisk regionalpolitik och insatser för att utveckla hela landet.

Georg Andersson tog upp frågan om Televerket. Det var faktiskt Socialdemokraterna som tillsammans med Ny demokrati stoppade förslaget om kraftigt sänkta taxor för rikssamtal och utlandssamtal. Televerket måste göra detta för att klara sig. Varför stoppade man då detta? Jo, det berodde på att avgifterna för lokalsamtalen skulle höjas litet grand i denna region. Expressen drev i Stockholmsupplagan en kampanj. Det gjorde man klokt nog inte i andra upplagor.

Jag noterar att flyget i dag är klart billigare överallt än vad det var på Georg Anderssons tid. Man måste ha en beredskap så att flygtrafiken upprätthålls. Det har nu kommit hot från SAS. SAS har ju vissa besvärigheter i dag. Det är inget tvivel om det. Men det finns här nya företag som är beredda att gå in. Jag kommer att se till att arbeta med det som ligger på mitt ansvarsområde, och vi kommer att arbeta ihop med Kommunikationsdepartementet. Vi har utväxlat papper om att vi skall bevaka detta mycket noga när man nu avreglerar.

Det är riktigt att det skall ske en översyn av regionalpolitiken. Jag har tillsatt ett nytt regionalpolitiskt råd med fem landshövdingar, ett antal framstående regionalpolitiska forskare, ett antal företagare och generaldirektörer, NUTEK och Glesbygdsmyndigheten, vilka har att arbeta med regional utveckling. För det rådet är jag liksom tidigare ministrar ordförande.

Det rådet skall vara ledningsgrupp vid framtagandet av en bok som skall ut på bred remiss. Sedan görs en översyn av NUTEK, som ser över samtliga stödformer. Det görs en översyn av Glesbygdsmyndigheten. Det kommer att tas fram andra skrifter. Vi kommer att arbeta mycket djupt och föra debatt runt om i landet i syfte att få tillväxt i hela landet, i alla regioner och på alla lokala arbetsmarknader.

Det kommer också att pågå EG-förhandlingar. De som gäller regionalpolitiken börjar i morgon. Också detta måste följas noga. Det kommer att presenteras förslag för riksdagen under 1994 med anledning av en mängd saker.

Anf. 11 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Först några frågor. Tycker Börje Hörnlund att det har blivit bättre i glesbygden under den borgerliga regeringsperioden? Har det blivit bättre i skogslänen på grund av den borgerliga regeringspolitiken? Är det

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

*Svar på
interpellationer*

lättare att få arbete, sysselsättning och att kunna bo i dessa bygder? Är det en bättre regional fördelning nu än under den socialdemokratiska tiden?

Börje Hörnlund tar upp en rad sådana frågor, vilka vi i och för sig kan diskutera. Börje Hörnlunds ärorika bana längs Inlandsbanan tror jag att han skall avstå från att ta upp. Det är många som inser att det var ett alltför populistiskt äventyr han var ute på.

Botniabanan är inte särskilt mycket att skryta över. Regeringen föreslår att Ådalsbanan om tio år skall vara utbyggd upp till Kramfors. Det är föga glädje med det norr därom. Jag tycker faktiskt att det är ganska skamligt att försöka presentera detta som en stor gest och en stor insats för övre Norrland. Det är snarast ett kamouflage för att dölja en reträtt från gamla löften.

När det gäller vägsatsningar vill jag kort säga, att det ni har använt er av under den här tiden är de pengar som jag under min tid som kommunikationsminister tog fram. En och en halv miljard satsas på länsvägarna tack vare krisuppgörelsen som ni tvingades att träffa med oss under hösten. Men ni har farit runt och presenterat detta som centerpolitiska initiativ i de olika länen. Det är inte särskilt snyggt och inte särskilt högtstående politisk moral i dessa frågor.

Det var regeringens sak att fastställa teletaxorna. Vad riksdagen sade var att Televerket inte skulle få den friheten. Regeringen har sedan tidigare uppgiften att fastställa taxan, och regeringen hade kunnat fastställa taxan efter riksdagens besked att Televerket inte hade den friheten redan nu.

Det finns en rad saker att ta upp. Jag har försökt att framföra litet principiella synpunkter från ideologiska utgångspunkter. De avregleringar som nu genomförs innebär att strukturella förändringar sker, och de sker ganska planlöst. Man säger att vi i efterhand får se vilka effekter detta får.

Bolagisering och avreglering har negativa effekter på regionalpolitiken. Men regeringen genomför dessa åtgärder utan att först analysera effekterna. Vilka effekter får exempelvis avregleringen av brevmONOPOLET? Man påstår att man i efterhand skall reparera det. Vilka resurser har ni för att göra detta?

Anf. 12 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Georg Andersson frågar om det bedrivs en bättre regionalpolitik nu. Svaret är obetingat ja. Jag nämnde vägar, teleområdet och sänkta arbetsgivaravgifter. Däremot är sviterna efter 80-talets spekulationsekonomi förödande för möjligheterna att låna pengar och för bankernas finansiering av byggnader, osv. Det är utomordentligt besvärande.

Jag antar att Georg Andersson är litet medveten om att vi lever i en ganska besvärande internationell lågkonjunktur. Det nya i den konjunkturen är att förut drabbades bara inland och glesbygder, men nu drabbas även storstäderna med full styrka. Det är inte glädjande det heller. Här gäller det att komma tillbaka på bred front. Alla regioner måste få tillväxt.

Det är klart att jag gärna skulle ha haft ytterligare någon miljard till Botniabanan. Men man får en början med en miljard och en utredning som ser över sträckan utefter hela Norrlandskusten. Om jag kommer ihåg rätt fanns i Georg Anderssons tidigare agerande aldrig vänliga ord om Botniabanan. Jag höll på att säga att det mer var fråga om "Bottenbanan".

Det är faktiskt en ganska stor skillnad. Enligt min uppfattning vore det förödande om de riktigt långa avstånden skulle undantas från de riktigt snabba tågförbindelserna. Det är absolut inte bra. Det är alldeles fel signal till regionen och befintligt näringsliv.

När det gäller avregleringarna för vi in data, telefax osv. som ett riksansvar för Televerket. Det hade naturligtvis gått att göra även under Georg Anderssons tid, om viljan och kraften hade funnits.

När det gäller de mindre vägpaketen är det faktiskt det fjärde paketet. Jag hade ett bud hos finanssen som var större än vad överenskommelsen blev för mindre vägar. Jag vet att Georg Andersson anslog ett antal miljarder kronor till stora vägar. Jag har varit med och omfördela fyra av dessa miljarder. 900 miljoner av dem hamnade norr om Gävle. Det området hade Georg Andersson glömt bort. Det är också regionalpolitik. Jag är alldeles övertygad om att västerbottningarna begriper vikten av att få en trettonmetersväg på E 4. Den glömde Georg Andersson bort. Då var kringleder, Öresundsbron m.m. huvudintresset.

Anf. 13 GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Börje Hörnlund skall kanske inte ge sig in på trafikpolitiken. Han avslöjar en viss okunnighet där. E 4 var med i det strategiska 20-miljardersprogram som jag presenterade våren 1991. Hela E 4 var med där. Veda-bron var med. Den har ni försökt fuska bort. Nu har den lyckligtvis kommit in i programmet i den senaste propositionen.

Börje Hörnlund skryter med bud hos finanssen. Jag skulle också kunna berätta om bud hos finanssen. Men vi praktiserade inte den sortens regeringspolitik där olika statsråd får ut och skryter om hur mycket de har krävt av Finansdepartementet, men inte fått. Det är faktiskt den regeringspolitik ni bedriver som ni var och en är kollektivt ansvariga för.

Om finansministern har hindrat Börje Hörnlund, får han antingen acceptera detta och försvara det eller lämna regeringen. Det senare vore väl ändå ganska välbetänkt för Centern. Centerpartister runt om i landet är mycket besvikna över Centerns regionalpolitik. Det är sanningen. Sedan kan man dölja det med litet olika vänliga ord. Det är jag medveten om. I den grenen överträffar Börje Hörnlund mig. Det är jag också väl medveten om. Jag framstår kanske inte som lika vänlig, men jag brukar försöka stå vid vad jag säger.

De väldiga löftena om en Botniabana längs hela Norrlandskusten har nu devalverats till vänliga ord om att någon gång efter år 2003, då varken Börje Hörnlund eller jag torde bära något ansvar för rikspolitiken, skall det bli något. Jag skulle också kunna ställa upp ett löfte att mina barn någon gång i tiden bygger en Botniabana, men jag tycker inte att det är en särskilt klok och riktig politik att hantera det på det sättet.

Jag skulle vilja ställa en annan fråga som alltmer tränger på i debatten. Den gäller lönebildningens roll i arbetsmarknadspolitiken. Den aktualiseras ju nu också inom regionalpolitiken. Vi har haft utfrågningar i arbetsmarknadsutskottet där vetenskapare deltagit. De menar att man genom att sänka lönerna skall åstadkomma balans, och det gäller även en regional balans. Med sänkta löner i skogslänen skulle man åstadkomma en balans på arbets-

marknaden. Delar arbetsmarknadsministern den uppfattningen? Det vore ganska intressant att höra det.

Anf. 14 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Överläggningarna i höstas började tre dagar efter det att jag hade lämnat mina bud till finansén. På den tiden får man inga svar. Det var alltså varken den ena eller det andra. Jag bara noterar att jag hade lagt ett bud på 3 miljarder kronor. Det var inte bara till skogslänen, utan också till sydöstra Sverige, som även de har det litet besvärligt ibland.

Låt mig sedan återkomma till E 4. Vedabron skall vi väl inte bråka om. Den kommer ju till nu på regeringens förslag och Georg Anderssons projektering. Däremot är det faktiskt ganska omöjligt att se några tidigare utlagda pengar på sträckan Sävar–Sikeå eller sträckan från Byske till Norrbottensgränsen. De fanns bara inte. Nu har vi omfördelat pengar från andra områden, som Georg Andersson föredrog framför dessa.

När det gäller lönebildningen tror jag inte, med ledning av att det har flyttat ut ett sjuttiofem tjänsteföretag till små orter i framför allt Norrlands inland, att det nu är lägre produktivitet. När jag träffar storföretagsledare från DHL, Esselte, SAS och Linjeflyg m.fl. är budskapet att de har höjt sin produktivitet med 30–40 %. De har fått fantastiskt bra folk, och det är en mycket bra sak som de har gjort.

Det är ju den nya teletekniken som möjliggör den här typen av företag. Jag är ganska förhoppningsfull om att på allvar kunna bredda våra mindre arbetsmarknader och därmed göra dem mer robusta bara konjunkturen går upp igen. Även om vi nu har småbråkat ett tag förutsätter jag att Georg Andersson också är positiv till det arbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1992/93:86 om arbetsrätt

Anf. 15 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Johnny Ahlqvist har frågat mig om min inställning till vissa arbetsrättsliga frågor.

Johnny Ahlqvist har för det första frågat mig om jag anser att det huvudsakligen skall vara principen om turordning som skall gälla vid uppsägning och att turordningsrätten skall gälla driftsenheten.

Turordningsreglerna vid uppsägning på grund av arbetsbrist i anställningskyddslagen är föremål för översyn inom ramen för Arbetsrättskommittén. Skälet till detta är att dessa regler ibland kan vålla problem. Lagens regler innebär att det är anställningstidens längd som är avgörande för vem som skall sägas upp. Vid en driftsinskränkning är det dock angeläget att den arbetsstyrka som blir kvar får en sådan sammansättning – oavsett arbetstagarernas anställningstid – att en fortsatt effektiv verksamhet blir möjlig. Avsteg från turordningsreglerna kan emellertid göras genom kollektivavtal. Olika praxis förekommer härvidlag. Inom framför allt konkurrensutsatt industri har avsteg gjorts vid förhandlingar. Av direktiven (Dir. 1991:118) till utred-

ningen framgår att den skall kartlägga den praxis som gäller för dessa avsteg och föreslå erforderliga förändringar. Syftet skall vara att främja väl fungerande företag som kan ge anställningstrygghet. Jag vill för egen del avvakta kommitténs förslag i denna del.

Johnny Ahlqvist har därefter frågat om grunderna för att säga upp en person skall vara svagare när det är arbetsbrist och om det skall bli lättare att avskeda en person som arbetsgivaren av någon orsak finner misshaglig.

Även reglerna om uppsägning och avskedande är föremål för översyn inom ramen för Arbetsrättskommittén. Regeringen har uttryckligen i direktiven till utredningen i denna del uttalat att den ställer sig bakom den viktiga principen i anställningsskyddslagen att en uppsägning skall vara sakligt grundad. Det måste anföras sakliga skäl som är så starka att de verkligen motiverar att arbetstagaren förlorar sin anställning. Kommittén skall i första hand se över de formella reglerna vid uppsägning och avskedande. Föresättningsarna för uppsägning och avsked är således i huvudsak tillfredsställande, men kommittén är oförhindrad att lägga fram förslag till eventuella möjliga förändringar även i denna del. Jag vill även här avvakta kommitténs förslag.

Johnny Ahlqvist har därefter tagit upp frågan om en förälder – jag förutsätter att han inte menar endast kvinnor, som angivits i frågan – själv skall få bestämma när under dagen hon eller han skall ha rätt att ta ut sin föräldraleighet.

Jag anser, vilket framgår av Arbetsrättskommitténs direktiv, att en viktig utgångspunkt vid förändringar av arbetsrätten bör vara att se till de intressen som bäst gynnar den enskilde arbetstagaren. I just denna intressekonflikt vill jag dock hänvisa till vad arbetsmarknadsutskottet uttalade i anledning av behandlingen av Socialdemokraternas motion i samma fråga tidigare under riksdagsåret (bet. 1992/93:AU4). Utskottet uttalade att den avvägning mellan arbetstagar- och arbetsgivarintresse som den tidigare socialdemokratiska regeringen gjorde i denna fråga och som godtogs av riksdagen alltså är rimlig. Det vill säga att i de fall arbetstagare och arbetsgivare inte kommer överens och arbetsgivaren därmed ensidigt bestämmer om arbetstidens förläggning skall såväl arbetstagaren som arbetstagarens fackliga organisation underrättas.

Johnny Ahlqvist har frågat om jag anser att lag kompletterad med kollektivavtal mellan parterna skall utgöra grunden för regleringen av förhållandena på arbetsmarknaden.

Frågan har behandlats av regeringen och riksdagen i flera sammanhang. I EES-propositionen uttalar regeringen att det är viktigt att värna om de värdefulla inslagen i svensk arbetsmarknadslagstiftning och att det är väsentligt att kunna skapa möjligheter för att kunna nyttja kollektivavtal för att införliva EG-direktiv. I EES-utskottets betänkande, som antagits av riksdagen, framhåller utskottet att det, i likhet med arbetsmarknadsutskottet, utgår ifrån att regeringen med utnyttjande av alla de formella och informella vägar som EES-avtalet erbjuder kommer att driva kollektivavtalslinjen. Europa- och utrikeshandelsministern Ulf Dinkelspiel berörde även frågan i sitt anförande vid öppnandet av Sveriges förhandlingar om EG-medlemskap.

Frågan har även behandlats i tilläggsdirektiven (dir. 1992/93:109) till Arbetsrättskommittén, där regeringen uttalar att kommittén i sitt arbete skall

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

*Svar på
interpellationer*

utgå från att kollektivavtal även i framtiden kommer att spela en betydelsefull roll för att reglera förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare. Kommittén skall därför utgå från att de kollektivavtalsbärande parterna även fortsättningsvis måste tillerkännas särskilda rättigheter och skyldigheter.

Johnny Ahlqvist har slutligen tagit upp frågan om jag är beredd att medverka till konkurrensneutralitet mellan svenska och utländska företag genom att fackliga organisationer skall ha möjlighet att kräva att svenska kollektivavtal skall gälla från första dagen vid arbete som utförs i Sverige.

Detta är en stor och komplicerad fråga, som diskuteras mycket här i Sverige. Frågan berör även de lagändringar som beslutades 1991 och som kommit att kallas lex Britannia. För att erhålla ett ordentligt underlag i dessa frågor har regeringen nyligen givit i uppdrag åt Sven-Hugo Ryman att kartlägga och analysera de problem som finns kring frågorna om s.k. social dumpning och lex Britannia. Uppdraget skall redovisas senast den 31 december i år.

Frågan om vilka arbetsvillkor som skall gälla då arbetstagare utför arbete i annat land är föremål för diskussion även inom EG. På ett möte med Nordiska ministerrådet och arbetsmarknadens parter i Oslo förra veckan berättade danskarna att de under sitt ordförandeskap kommer att prioritera vissa frågor inom arbetsrättens område. Man eftersträvar bl.a. att nå fram till ett beslut beträffande det omdiskuterade förslaget till EG-direktiv om regler för kontraktsarbeten utanför det egna landets gränser. Förslaget tar bl.a. sikte på att komma till rätta med s.k. social dumpning.

Anf. 16 JOHNNY AHLQVIST (s):

Herr talman! Jag tackar för de besked som jag har fått. Jag var rädd för att Börje Hörnlund som ansvarigt statsråd skulle gömma sig bakom Arbetsrättskommittén, och vi kan konstatera att så är fallet. Jag har i min fråga efterlyst Börje Hörnlunds synpunkter som ansvarigt statsråd i dessa frågor. Jag förmodar att han har en eller annan uppfattning om dem.

Under de senaste veckorna har det haglat förslag i anslutning till lagen om anställningsskydd. Den debatt som förts har upprört oerhört många människor ute på arbetsplatserna runt om i landet. Det har varit förslag och synpunkter som inte hör hemma på 90-talet, utan i en svunnen tid. Många av de uttalanden som har gjorts ingår i ett spel för att testa hur långt man egentligen vågar gå.

Det är också viktigt att slå fast att inte alla företag ställer upp i klagokören och kräver ändringar i skyddet för de anställda. Låt mig som exempel nämna Trelleborgskoncernens chef Kjell Nilsson, som i en intervju säger att han inte kan se varför man över huvud taget skall behöva göra några förändringar i lagen om anställningsskydd. Han upplever inte att det finns några problem med lagen i dess nuvarande utformning.

Min fråga till Börje Hörnlund är naturligtvis om de uttalanden som har gjorts under den senaste tiden är sanktionerade av regeringskansliet eller Arbetsmarknadsdepartementet. De fundamentalister inom SAF som har yttrat sig i dessa frågor har fört fram krav på genomförande av stora föränd-

ringar. Frågan är vilken rättssyn som arbetsmarknadsministern har i dessa sammanhang.

För att kammarens ledamöter skall få en uppfattning om diskussionen skall jag redovisa några av de förslag som har förts fram i massmediadebatten under de två senaste veckorna.

"Nu måste vi ha hjälp från politikerna", lød en vädjan från Ericssons koncernchef Lars Ramkvist. Vad han ville ha hjälp med var en ändring i lagen om anställningsskydd, så att anställda över 50 års ålder inte längre får något anställningsskydd. Jag tycker att detta nödrop är en aning märkligt, eftersom Ericsson är ett av de svenska företag som klarat krisen bäst och nu tycks vara på väg mot nya storvinster. Nödret till de borgerliga politikerna och till Börje Hörnlund var inte tillkommet av omsorg om företaget, utan var rent ideologiskt betingat.

Nästa att ansluta sig i den ideologiska kampen blev möbelföretaget Kinarp. Företaget är inte någon social inrättning, sade en toppman inom SAF och sparkade kvinnor som utnyttjat sin rätt till barnledighet och anställda som skadats i jobbet. Det var dessa två grupper som först fick lämna arbetet när företaget sade upp 55 anställda i strid med anställningsskyddslagen.

I krisens spår passar onekligen vissa företag på att försöka flytta fram sina positioner.

Nästa fall som blev riksbekant var Monark i Varberg, där 60 personer utlovades fortsatt arbete i cykeltillverkningen, men bara under förutsättning att företaget fick plocka ut vilka som skulle vara kvar. Att det blev nej från de fackliga organisationerna är lätt att förstå. Nu verkar det, som tur är, som om det hela har löst sig parterna emellan utan någon ändring av lagstiftningen. All heder åt de fackliga företrädarna som inte föll för simpla utpressningsförsök.

Jag skall avsluta min exposé med ett verkligt praktexempel, från företaget Rudsågen i Örebro. En anställd hotades med stryk om han inte arbetade på en rast. Samme person fick också höra att han hade sågat av sig tummen med flit för att bli ledig. De fackliga företrädarna får avsäga sig sina fackliga uppdrag för att inte dra på sig mer missnöje från sin arbetsgivare. Arbetsgivarens enda kommentar till tidningen Skogsindustriarbetaren var: Hälsa dem som har satt dig på spåret att de kan dra till varmare trakter!

Tycker arbetsmarknadsministern att detta tyder på att de anställda har för mycket att säga till om i dagens svenska samhälle?

Ringer det inte en varningsklocka hos arbetsmarknadsministern inför vad som kan hända, om balansen mellan parterna ändras så, att samförstånd ersätts med godtycklighet?

Ett annat påstående som arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund ofta tagit till ute i landet är att lagen om anställningsskydd leder till högre arbetslöshet. Jag tror att det skulle vara av stort intresse i varje fall för ledamöterna här i kammaren att få del av de rön som arbetsmarknadsministern stöder detta generella uttalande på. Det skulle också vara intressant att få ett besked om huruvida det är regeringens uppfattning att lagen om anställningsskydd i dag förorsakar arbetslöshet.

Herr talman! Jag har inte fått svar på mina frågor till Börje Hörnlund, men jag hoppas att jag i debatten verkligen kan få besked om huruvida det är

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

*Svar på
interpellationer*

arbetsmarknadsministerns bestämda uppfattning att de anställda i Sverige har för stor trygghet. Vilken rättssyn har Börje Hörnlund som arbetsmarknadsminister i dessa frågor?

Anf. 17 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Också jag tackar Börje Hörnlund för svaret, även om det inte lämnades på en fråga från mig. Jag tar tillfället i akt att delta i denna diskussion, eftersom frågorna är så oerhört viktiga.

Det läcker från det arbete som bedrivs av Arbetsrättskommittén, och det görs intervjuer med framträdande medlemmar i den. Det pågår en debatt, och det händer, som Johnny Ahlqvist just har påpekat, mycket i ljuset av debatten inom Arbetsrättskommittén.

Jag vill ta fasta på några saker i Börje Hörnlunds svar. Han hänvisar till att praxis bör kartläggas. Jag har inte uppfattat att man har gjort särskilt mycket av detta, när det gäller avsteg genom kollektivavtal i förhållande till lagen, som är dispositiv.

Arbetsmarknadsministern påpekar att saklig grund för uppsägning är en väsentlig princip. Det har förekommit formella funderingar och formella problem – Ströbergsexemplet och andra exempel – när det gäller tidsregler, den formella administrationen och procedurfrågor, i förhållande till den rättsliga aspekten. I huvudsak är det hela dock tillfredsställande, säger arbetsmarknadsministern.

Det finns andra problem; det kan gälla enskilda, småföretag eller nyföretagande. Visst förändras arbetslivet och företagsamheten, och det finns säkert en del att göra, att modernisera. Man borde kanske också åstadkomma avtal på det här området, som LO för övrigt har försökt göra under lång tid, men som SAF inte vill vara med om.

Problemet är bara det, att diskussionen om trygghetslagstiftningen, just LAS, som en gång i tiden var äldrelagar, nu har väckt den björn som sover.

Jag har sett intervjuer med Sonja Rembo, som är en framstående representant och riksdagsledamot. Hon säger: Fackets makt måste brytas. I Sverige har vi passerat gränsen för vad som är acceptabelt. I realiteten handlar fackets försök att försvara LAS om att försöka behålla makten över arbetsplatserna. Hela lagen om anställningsskydd är oerhört överreklamerad.

Så låter det.

I Svenska Dagbladet låter det likadant: Men varför slåss då fackföreningarna för lagen? Om det verkligen vore så att LAS inte medförde några problem för företagen skulle det väl inte finnas några skäl för facket att behålla lagstiftningen. Den enda funktion den fyller är ju att begränsa arbetsgivarernas frihet att göra sig av med arbetskraft som de vill.

Det är precis detta som det handlar om, som visas av exemplet Kinnarp, där en ledande SAF-företrädare begår lagbrott, och exemplet Monark, där man helt sonika inte vill diskutera, utan arbetsgivaren säger: Sparka alla på mina villkor, annars lägger vi ner.

Detta dyker upp i motsvarande förslag från Lindbeckkommissionen.

Det här är farligt. Det dröjde inte många veckor efter den senaste debatten innan det kom ett förslag från de stora drakarna. Det är inga småföretag vi pratar om; det är ABB, Atlas Copco, Electrolux, Ericsson, Saab Scania,

Sandvik, SKF, Alfa Laval, etc. Vad de kräver är ett system som underlättar för dem att minska personal i lågkonjunktur – dessa stora drakar. Det finns ingen känsla kvar för trygghet för den enskilde och för den anställda.

Jag funderar verkligen på den där räckan av företag; det är bara Wallenbergföretag plus Volvo. De har ju sin styrelseordförande i S-E-Banken. Det är på något sätt den nya generationen Wallenberg. Jag undrar om det inte var någon där som sade: Det här vore väl ett fiffigt förslag! Vi utnyttjar Börje Hörnlund, som är en snäll person och som kanske inte förstår vad som pågår, som tror att det handlar om formalia och om småföretag. Så fiffigt! Då går vi in och river ner trygghetslagstiftningen och basen för facklig motkraft – mot det väldiga överläge som kapitalet har på den svenska arbetsmarknaden. Så fiffigt!

Men då hade det också varit mycket fiffigt om arbetsmarknadsministern nu i kammaren hade sagt ifrån i svaret: Nej! De som för debatten i borgerlig press, SAF:s representanter – i Monarkfallet och Kinnarpsfallet – de stora drakarna, som har gått ut med sin skrivelse, har fullständigt missförstått situationen, precis som Sonja Rembo! Det är inte alls så att vi skall riva ner den fackliga möjligheten att trygga de anställda. Det är inte alls något grundläggande fel på begreppet saklig grund eller på trygghetssystemen. Det är tvärtom så att man kanske skall finputsas litet grand för att få bort skönhetsfläckar, men i huvudsak skall systemet kvarstå.

Jag tror att regeringen nu måste gå in och tala om att detta är avsikten med Arbetsrättskommittén, som i och för sig har fått konstiga direktiv men som ändå på många punkter har som grundprincip att bibehålla en del fundamentala synpunkter när det gäller LAS. Annars väcker man en annan björn som sover, och jag vill varna för konsekvenserna. Det kommer att rivas upp en fruktansvärd konflikt på arbetsmarknaden. Alla förutsättningar för samförstånd och därmed tillväxt i ekonomin kommer att försvinna.

Jag undrar verkligen om Börje Hörnlund vill gå till historien som den som praktiskt taget utlöste ett krig på svensk arbetsmarknad.

Anf. 18 HANS STENBERG (s):

Herr talman! När man lyssnar på arbetsmarknadsministerns svar på Johnny Ahlqvists interpellation, kan det inte hjälpas att man dels blir litet förvånad, dels känner sig olustig till mods. Arbetsmarknadsministern måste väl ändå ha haft någon tanke med att tillsätta utredningen. Han borde ha någon uppfattning om hur man ser på turordningsreglerna i framtiden. Utan turordningsreglerna, ungefär som de ser ut i dag, är begreppet saklig grund och de andra väsentliga delarna i anställningsskyddslagen inte värda något alls i praktiken. Faller turordningsreglerna, faller också i praktiken hela LAS.

När man i dag är ute på arbetsplatser och träffar folk finner man en stor oro inför den rådande arbetsmarknadssituationen. Det handlar inte bara om att man är orolig för att mista jobbet, utan det handlar också om att man är orolig och ofta upprörd över hur många arbetsgivare nu agerar gentemot de anställda. Ute på arbetsplatserna får man höra att många människor har fått rena lönesänkningar och försämrade arbetsvillkor, att det skett uppsägningar av långtidssjuka, osv.

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

*Svar på
interpellationer*

Det är så, precis som Johnny Ahlqvist sade, att många arbetsgivare nu helt öppet deklarerar att de fritt vill kunna välja vilken arbetskraft de skall ha. Äldre arbetskraft skall man helt kunna göra sig av med och byta ut mot yngre, med en mer adekvat utbildning, som man säger. T.o.m. regeringens ekonomikommissioner har nu lagt fram förslag som innebär att turordningsreglerna i LAS skall avskaffas.

Det sägs ofta från företrädare för regeringen och för regeringspartierna att vi måste stärka den enskildes ställning på arbetsplatsen. Samtidigt förordar man försämringar i arbetsrätten, som kraftigt försämrar den enskildes möjlighet att göra sin röst hörd.

De kraftiga försämringarna av arbetsrätten, som många borgerliga politiker nu för fram, gång på gång, syftar i praktiken till att täppa till munnen på de anställda och göra arbetsgivaren till något slags enväldshärskare på arbetsplatsen.

Det är uppenbart att starka krafter, både från arbetsgivarhåll och från vissa borgerliga håll, strävar efter att få ett samhälle där det blir fritt fram att sparka en arbetstagare som har fräckheten att ställa krav på bättre arbetsförhållanden och bättre arbetsmiljö. Det verkar som om taktiken är att skrämma arbetstagarna till passivitet och tystnad.

I den borgerliga skrämseltaktiken ingår också som ett instrument att man kraftigt försämrar ersättningen till de arbetslösa. Det gäller uppenbarligen att göra arbetstagarna beroende av arbetsgivarens välvilja.

I den samlade taktiken för att försvaga arbetstagarnas ställning på arbetsmarknaden ingår också att man vill pressa tillbaka fackföreningsrörelsen. Regeringen har redan genomfört förslag som syftar till att slå sönder fackföreningarnas ekonomi och dra undan de ekonomiska möjligheter som fackföreningarna har att brett utbilda sina medlemmar och att kunna företräda dem på ett bra sätt.

Nu förbereder man nästa steg. Nu är det dags att man genom försämringar av arbetsmarknadslagarna ser till att fackets möjligheter att stötta sina medlemmar när de blir felaktigt behandlade minskar.

Det är faktiskt en mycket cynisk politik som förordas av många företrädare från regeringspartierna. Man är väl inte så till den milda grad godtrogen att man tror att det, om man luckrar upp arbetsmarknadslagstiftningen och t.ex. tar bort turordningsreglerna, inte skulle utnyttjas av många arbetsgivare.

Om man är så verklighetsfrämmande, och om regeringsmakten ligger i händerna på partier som har så liten kontakt med hur arbetsmarknaden verkligen fungerar, finns det all anledning för Sveriges löntagare att se mörkt på framtiden.

Herr talman! Johnny Ahlqvist ställde några mycket berättigade frågor till arbetsmarknadsministern. Det skall bli intressant att höra svaren på frågorna. Då får vi veta om det verkligen är regeringens uppfattning att det nu är dags att kraftigt försvaga arbetstagarnas ställning på arbetsmarknaden.

Anf. 19 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Johnny Ahlqvist har ju suttit i riksdagen ett tag. Han kan de här frågorna och sättet att arbeta. Han är mycket medveten om att en kommitté, när den har fått sina direktiv, jobbar tills den är färdig.

Det som är annorlunda med Arbetsrättskommittén, kontra de flesta andra kommittéer som jag har haft att göra med, är att man har en etik som innebär att man inte undanhåller information om arbetet inom kommittén tills man är färdig med sina förslag. Detta har naturligtvis sina syften.

Jag kommer inte att slutgiltigt bestämma mig på olika punkter förrän jag har hört den breda remissopinionen, inte bara kommitténs förslag.

Johnny Ahlqvist räknade upp ett antal fall. Jag har sett ett antal, skall jag säga, hemska fall, då arbetsgivaren ibland har syndat. I andra fall har egentligen den fackliga parten uppträtt på ett mindre korrekt sätt.

Som aktiv i landstingsvärlden har jag upplevt att fack och arbetsgivare av samma politiska färg i överenskommelser har gjort förfärliga övergrepp mot enskilda anställda. I dessa fall är man faktiskt också rättslös, eftersom Arbetsdomstolen alltid tar hänsyn till den typen av överenskommelser. Jag tror att man har sett till den enskilde i ett enda fall. Då hade man gjort ett formellt fel. Detta är alltså inga lätta frågor.

Hans Andersson tog upp detta med omtanke om små och medelstora företag. Jag har faktiskt en viss omtanke.

Mycket talar för att stora företag, kommuner och landsting kommer att ha färre anställda år 2000. Det är i små och medelstora företag som hela tillväxten måste ske, om vi skall få tillbaka full sysselsättning.

Vi måste få enkla och begripliga regler. Man skall inte behöva vara fackligt anställd på heltid eller jurist för att våga vara offensiv när det gäller nyanställningar osv.

I slutomgången kommer jag att värna om den enskildes trygghet, och jag kommer att värna om rättsdelen sett ur den enskildes synpunkt. Det är oerhört väsentligt. Det jag egentligen vädjar om är att parterna – de politiska partierna – i den här kommittén skall ha beredskap för att öppet pröva saker och ting. Man skall inte läsa varje kommantecken från början av 70-talet, när detta utreddes. Vi är nu framme vid 1993, och vi stiftar förhoppningsvis lagar för år 2000 och därefter.

Jag tror att det är mycket viktigt att vi får ner besluten och att vi får detta begripligt.

Hans Stenberg verkar ha vaknat litet på fel sida i dag, litet på den konspiratoriska sidan av verkligheten.

Jag vill bara understryka att det är väsentligt med bra och trygga företag som har en bra arbetsmiljö. Personligen är jag övertygad om att det är först när man har det här fina gemensamma samarbetet, där alla får utnyttja sina personliga resurser, som det går riktigt bra för företagen. Det är den ändan som man måste försöka fånga.

Jag åker runt i Sverige väldigt mycket, en à två dagar i veckan ibland. Då är det varje dag en eller två arbetsplatser som skall besökas. Jag ser oerhört fina exempel på hur företagsledning, fack och anställda jobbar med dessa frågor på ett bra sätt. De gör jobben mycket meningsfullare än de var förut. Ansvar för förs ner, och därmed ökar det även intresset.

Jag hoppas att Arbetsrättskommittén orkar föra en debatt som leder framåt. Sedan skall vi höra remissinstanserna, eftersom det ifrån dessa naturligtvis kommer fram olika synpunkter som är värda att beakta.

Anf. 20 JOHNNY AHLQVIST (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsministerns senaste inlägg gjorde mig inte mycket gladare. Det kom inte fram något ytterligare.

För att vi inte skall prata förbi varandra, när det gäller de synpunkter som arbetsmarknadsministern tog upp om att vi skulle försvara misskötsel på arbetet, vill jag citera ur min interpellation – arbetsmarknadsministern kanske inte själv har läst den, utan det kanske hans medarbetare har gjort: "Den som inte sköter sitt arbete skall självfallet kunna få sparken. Det är särskilt upprörande när anställda i vård och omsorgsarbete missköter sig så att svagare skadas.

Vår ståndpunkt är tydlig. I arbetet har man både plikter och rättigheter. Vi försvarar inte dem som är lata eller inte vill sköta sitt arbete efter bästa förmåga. Det skall vara ordning och reda i arbetslivet."

När jag ställde denna interpellation valde jag den modellen att jag ville veta arbetsmarknadsministerns synpunkter på detta, inte vad som sker i Arbetsrättskommittén. Detta har jag sagt i min interpellation. Arbetsmarknadsministern måste ju ha någon uppfattning om de här frågorna, eftersom de sorterar under Arbetsmarknadsdepartementet.

Det finns tydligen andra profeter i regeringen som går ut och har synpunkter på hur arbetet i Arbetsrättskommittén skall bedrivas. Jag skall läsa upp ett citat om vad Per Westerberg, den s.k. industriministern i den nuvarande regeringen, sade om småföretagen när han var i Skåne förra veckan: "Det är en mycket stark signal att dessa företag har en potential som de inte kan utnyttja beroende på lagstiftningen – Per Westerberg förutspådde en "utomordentligt hård debatt" när Arbetsrättskommittén presenterar sitt betänkande 31 mars."

Jag återupprepar min fråga till arbetsmarknadsministern: Vilka signaler har gått ut till de företag som under den senaste tiden har agerat som de har gjort? Har man, när man säger att man skall göra stora förändringar, sanktionerat detta genom kontakter på Industridepartementet eller Arbetsmarknadsdepartementet?

Per Westerberg säger också att vi måste få en förnygring av det svenska näringslivet.

Vem skall då ta hand om människor som är över 50 år? Är inte de berättigade att vara kvar på en arbetsplats? Företag inom SAF har ju framställt krav till Arbetsrättskommittén och till regeringen. Därför tycker jag att det är än viktigare att arbetsmarknadsministern verkligen redovisar vilken syn han har på dessa frågor.

Jag har ett inlägg kvar och arbetsmarknadsministern har två. Jag hoppas att jag kan få svar på min fråga: Vilka rön är det som gör att arbetsmarknadsministern kan gå ut och säga att det, om man ändrar lagen om anställningsskydd, skulle bli fler arbetstillfällen i Sverige? Detta har faktiskt Börje Hörnlund sagt vid åtskilliga tillfällen, även här i kammaren.

Anf. 21 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Jag fick nog inte så mycket till svar på min fråga. Även jag är medveten om att vi inte här kan diskutera innehållet i Arbetsrättskommitténs kommande betänkande, och därför var jag noggrann med att inte göra

det. Däremot kan vi ta upp alla de signaler och den debatt som har startats bl.a. av människor som har en auktoritativ ställning i Arbetsrättskommittén och som borde vara synnerligen besvärande för arbetsmarknadsministern.

I interpellationssvaret nämns frågan om social dumpning som leder åt två håll. Det gäller entreprenadregler när det kommer in utländska företag. Ett EG-direktiv har talat om tre månader med hemlandets system. Jag har hört att det nu har gått uppemot en månad, och det är en framgång. Men det är helt oacceptabelt för svensk arbetsmarknad att ha någonting annat än en omedelbar tillämpning av svenska kollektivavtal.

Så några ord om Lex Britannia. Jag var tyvärr inte i Sverige när den dusten togs här i riksdagen, men jag förmodar att Börje Hörnlund röstade mot den lagen. Lex Britannia står sig tveksamt i förhållande till artikel 7 i Romfördraget, eftersom det handlar om att upphäva annat kollektivavtal. I det här fallet rörde det sig om ett filippinskt avtal. Det är fråga om ren och skär social dumpning. Om man tog bort Lex Britannia skulle det kunna få fruktansvärda konsekvenser för svensk arbetsmarknad och för den fackliga kampen.

Jag upprepar mina frågor till Börje Hörnlund, och jag skall göra det mycket konkret. Eftersom vi inte kan diskutera betänkandet kan vi diskutera olika intressenter som är ute och ställer krav. De storbolag som jag nämnde kom för några dagar sedan med en skrivelse, som gick rakt in till Arbetsrättskommittén. De ställde krav för sin egen del som på intet sätt har någonting att göra med vad som ligger bakom regeringens direktiv till Arbetsrättskommittén. Tar Börje Hörnlund avstånd från den typen av intressepolitik? Tar Börje Hörnlund avstånd från den typen av motiveringar för att ge sig in i Arbetsrättskommitténs arbete som Sonja Rembo har uttalat i en intervju i Svenska Dagbladet? Tar Börje Hörnlund avstånd från det sätt på vilket Monarks företagsledning har försökt utnyttja debattsituationen mot det lokala facket och försökt utnyttja den lagstiftning som vi har i dag? Är det så framtiden skall se ut?

När det gäller Lindbeckkommissionen finns det ett krav på att man skall avskaffa turordningsreglerna. Det finns formuleringar av typen att de ovillkorligen innebär besvär och kostnader för företagen även om man kan förhandla och komma fram till avtalsturordning. Man talar om besvär och kostnader. Det finns inte ett ord som på något sätt anknyter till människors trygghet och till anställningstryggheten. Grunden för lagstiftningen är faktiskt en rätt att inte bli avskedad hur som helst. Det verkar som om det har blivit en lag för uppsägningsrätt i stället för anställningsskydd. Jag skulle vilja ha svar på dessa frågor.

Anf. 22 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Det är faktiskt litet ovanligt att Börje Hörnlund inte vill uttala sin personliga uppfattning i en fråga. På den korta tid som jag har suttit i riksdagen har jag ständigt i våra debatter upplevt att arbetsmarknadsministern har redovisat regeringens syn på frågan men även vid sidan om Centerns och hans egen personliga uppfattning. Bara för en stund sedan hade Georg Andersson en debatt med Börje Hörnlund, där det t.o.m. redovisades vilka budgetönskemål som ställdes inom regeringen. Jag tycker faktiskt att det är ett anständighetskrav att arbetsmarknadsministern redovisar sin och rege-

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

*Svar på
interpellationer*

ringens uppfattning i dessa grundläggande frågor och när det gäller synen på anställningsskyddslagar och arbetsmarknadslagstiftningen i övrigt.

Börje Hörnlund talade om fackliga övergrepp mot arbetstagare. Det är möjligt att man kan hitta något enstaka fall. Det inträffar säkert ibland, oftast beroende på att den fackliga organisationen alltför lätt viker sig för arbetsgivarens krav. Det torde röra sig om någon hundradels promille av de många övergrepp som görs från arbetsgivare gentemot arbetstagare runt om i landet. Jag upplever att många borgerliga företrädare är litet verklighetsfrämmande. Man tror väldigt många arbetsgivare om alltför gott.

Det är helt riktigt som Börje Hörnlund säger att man ute på arbetsplatserna upplever mycket bra samarbete – mellan de anställda och företaget och mellan den fackliga organisationen och företaget. Det är normalfallet. Men vid sidan av detta finns det en stor mängd arbetsplatser där de inte alls fungerar. Det är där det behövs ett starkt lagskydd. Ett bra samarbete kan bara uppkomma mellan jämbördiga parter. Du kan aldrig få ett bra samarbete mellan parterna om en av dem skall stå med mössan i hand. Därför anser jag att även om man slår vakt om de andra delarna i LAS innebär det om man försämrar och mjukar upp turordningsreglerna i praktiken att hela LAS tippar över ända. Det blir då alltför lätt att frånga turordningsreglerna.

Är arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund medveten om vilken enorm central roll turordningsreglerna spelar i LAS?

Anf. 23 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag kan börja med att försäkra Johnny Ahlqvist att jag naturligtvis har läst hans dokument. Jag kan också kosta på mig att säga att jag tycker att det är skrivet i en fin ton.

Företag och fack har varken fått den ena eller den andra signalen ifrån mig.

Hans Andersson, Danmark har en viss uppfattning när det gäller entreprenader som går in i andra länder och de villkor som då skall gälla. I Danmark har arbetsgivare och arbetstagare blivit eniga om att reglerna som gäller för det land där entreprenaden utförs helst skall gälla från första dagen. De sade inför mina kolleger i Norden att de prioriterade att med EG få fram ett direktiv under sin ordförandetid. Det är inte så lång tid kvar. Jag tror att tiden för Danmark går den 1 juli. Jag bara noterar att Danmark har den inställningen. Däremot kan jag inte säga om vad det kommer att bli för resultat.

Jag vill inte i riksdagens talarstol ta avstånd från ett antal skrivelser som jag inte till fullo kommer ihåg. Jag vill inte ta avstånd från ledamöter i kommittén eller från fackliga organisationers, t.ex. TCO:s, uttalanden m.m. Jag ser det här mera som en tid där man bryter åsikter. Jag hoppas att jag kommer att få ett hanterbart material i slutomgången när remissinstanserna har sagt sitt.

Det kan möjligen vara bra att någon i slutomgången samlar upp det här och försöker komma med ett sammanhållet förslag. Här har det också sagts att det skall ske samråd med oppositionen i riksdagen när det gäller frågor som har med arbetsrätten att göra.

Jag upprepar än en gång, Hans Stenberg, att det vore konstigt om inte jag

som arbetsmarknadsminister ville ha både bra och trygga företag. Det vore mycket konstigt, eftersom jag tror att det ligger mycket av produktivitet i att ha det på det sättet. Ett bra samspel företag och medarbetare emellan är viktigt.

Det jag brukar trycka på när jag är ute och talar är att man i den här genomsynen måste tänka på våra små och medelstora företag, så att det blir en begriplig och hanterbar lagmassa också för dem. Det går ju inte att sticka under stol med att i samband med stora utredningar i vårt land har SAF kommit med representanter med storföretagserfarenhet eller från Industriförbundet, och facken har kommit med personer med storföretagserfarenhet. Jag påstår med bestämdhet att man i väldigt stor utsträckning har glömt bort små entreprenörer och små företag.

Jag tror att vi är ganska eniga om att tillväxten måste ske inom de små och medelstora företagen om vi skall klara jobben. Därför måste man i fortsättningen i samband med att lagar stiftas alltid i bakhuvudet ha frågan: Hur klarar små och medelstora företag detta? Det tycker jag är viktigt.

Anf. 24 JOHNNY AHLQVIST (s):

Herr talman! Man kan alltså tolka Börje Hörnlunds inlägg som att han har samma uppfattning som industriminister Per Westerberg, nämligen att det kommer att bli en utomordentligt hård debatt när Arbetsrättskommittén presenterar sitt betänkande. Det är vad Per Westerberg har sagt, och jag kunde uttyda av det Börje Hörnlund sade att han har samma uppfattning i frågan.

Vad som är beklämmande är att de signaler som har gått ut, företagens agerande, inte har bäddat för någon produktionsökning bland våra företag. Jag har den bestämda uppfattningen att de som känner sig orättvist behandlade av antingen den ena eller den andra lagstiftningen – särskilt gäller det de förändringar som man nu försöker genomföra – ute på arbetsplatserna kommer att lägga undan den samförståndsanda som har funnits på våra företag i alla tider. Oavsett om det har varit fråga om små eller stora företag tror jag att de lokala fackliga organisationerna, de anställda och företagen själva har kunnat enas i de flesta frågor. Nu bedrivs det däremot en bestämd kampanj gentemot lagen om anställningsskydd. Folk reagerar mot det, folk mår dåligt, eftersom de inte vet om de blir kvar i företaget eller vilka som får gå nästa gång.

Om nu Börje Hörnlund har den uppfattningen att det är viktigt att vi får en tillväxt i småföretagen och att vi får en samförståndsanda, tycker jag att Börje Hörnlund skall ge de signalerna och säga att han som arbetsmarknadsminister inte kan acceptera att man går tillbaka till 30-talsnivån. Det är ju det det handlar om. I de fall jag nämnde i inledningen var det fråga om 30-talsanda. Den anställde skall stå med mössan i hand och bocka och fråga om han får vara kvar på arbetsplatsen eller inte. Jag tycker att ett statsråd har en moralisk skyldighet att verkligen gå ut och bemöta detta för att dämpa den diskussion som förs ut i landet.

Börje Hörnlund sade nyss att den svenska arbetsrättslagstiftningen, lagen om anställningsskydd, är krånglig, men så är det inte. På en skala bland världens länder ligger Italien i ena ändan med den mest skärpta lagstiftningen

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

*Svar på
interpellationer*

och USA i den andra med knappt någon lagstiftning alls, och Sverige ligger på den skalan någonstans mittemellan. Den svenska lagstiftningen är alltså inte så byråkratisk som man från departementet ibland vill göra gällande. Tittar vi t.ex. på länder i Europa kan vi konstatera att man varken i Tyskland eller i Italien får genomföra några uppsägningar, utan sådana ärenden skall överklagas till domstol. Det blir då domstolsförhandlingar som kan dra ut på ett helt år, och under den tiden har berörd personal full lön.

Jag har inte fått något svar på frågorna om sambandet mellan arbetslösheten och lagen om anställningsskydd, och jag förmodar att jag inte kan få något svar, eftersom Börje Hörnlund inte har något konkret att peka på i det fallet. Det hade därför varit skönt om Börje Hörnlund i debatten åtminstone hade sagt att lagen om anställningsskydd inte för med sig de svårigheter som man ofta vill göra gällande.

Anf. 25 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Danmark togs upp i debatten. Vi får väl se vad som händer. Kom bara ihåg att det inte är säkert att ett kollektivavtal mellan arbetsgivare och arbetstagarer räcker för att direktivimplementera, som det heter på det nya språk vi måste lära oss. EG-domstolen avgör, och EG-domstolen har hittills sagt att det inte räcker.

Jag är personligen mycket berörd av den här arbetsrättsdiskussionen och frågorna kring lagen om anställningsskydd. Jag har 15 års förhandlande på lokalplanet bakom mig, och för mig är det som nu sker en osannolik utveckling, som kommer att riva upp allt av konstruktivt samarbete inom företagen. Jag tror att detta verkligen är det sämsta som kan hända i Sverige just nu.

För mig personligen är det alltså oerhört obehagligt, men det är obehagligt också för mig som politisk person, som representant för Vänsterpartiet, eftersom jag inser att makten över produktionsmedlen är viktig, att det som händer i arbetslivet är avgörande inte bara för människor och deras utkomst, välfärd och trygghet utan också för landet och dess framtid. Det här är ett försök av kapitalkrafter att ytterligare förstärka sin maktposition på arbetsbetskostnad, och det borde inte en centerpolitiker, om än i en borgerlig regering, medverka till.

Jag har i den här debatten försökt tolka Börje Hörnlund positivt. Det kan ske förvånar, eftersom jag tillhör ett radikalt parti, men jag tyckte att han nämnde tillräckligt många ord om att det var i huvudsak tillfredsställande, att det var oerhört viktigt med principen om saklig grund, att man skulle titta på praxis och få formaliaproblem utredda och kanske också undersöka tillämpningsproblem.

Men det är ju inte den tolkning som har blivit följden av den här diskussionen. Det är inte den diskussionen som förs ute i samhället. Det är inte så ledande företrädare för näringslivet har uppfattat situationen. Det är därför jag vill begära att Börje Hörnlund tar avstånd från den tolkning av situationen som ledande företrädare för näringslivet, och också Sonja Rembo, har gjort.

Varför begär jag detta? Jo, precis som finansminister Wibble tog avstånd från den fiffiga tolkning som den unge broder Wallenberg gjorde innan

Bankstödsnämnden var i gång, tycker jag att det vore väldigt bra att få ett klagörande besked från arbetsmarknadsministern om att de tolkningar som förekommer i dessa ganska auktoritativa skrivelser inte har någonting att göra med den reformering som arbetsmarknadsministern vill genomföra.

Det är nu dags för en politisk signal, Börje Hörnlund. Om Börje Hörnlund som arbetsmarknadsminister är rädd för att regeringen – om vi nu har någon regering just nu eller om en timme – inte vågar sig på det, vill jag uppmana honom att ändå tänka på framtiden som centerpolitiker. Välkommen att försvara tryggheten. Välkommen att försvara arbetsfreden. Välkommen att försvara framtiden för Sverige. Detta handlar om att inte skapa krig på arbetsmarknaden. Välkommen! I så fall finns mitt handslag där.

Anf. 26 HANS STENBERG (s):

Herr talman! Jag har under den här korta debatten ställt en enda fråga till arbetsmarknadsministern, och jag har inte fått något svar på den. Jag frågade om arbetsmarknadsministern anser att turordningsreglerna är helt avgörande för övriga delar i LAS.

Att Börje Hörnlund inte kan – eller inte vill – svara kan man uppfatta på två sätt.

Den ena tolkningen är att arbetsmarknadsministern inte har förstått hur centrala turordningsreglerna är i LAS. Kanske inser inte arbetsmarknadsministern att om de delarna i LAS faller, innebär det i praktiken att man helt och hållet avskaffar lagen om anställningsskydd och återinför arbetsgivarens totalt fria rätt att säga upp och avskeda folk.

Den andra tolkningen – som faktiskt är ännu värre – är att arbetsmarknadsministern har förstått men av någon anledning här inte vill redovisa sin uppfattning. Det troligaste är väl ändå att arbetsmarknadsministern är så pass insatt i LAS och arbetsmarknadslagstiftningen att han vet vad som händer om man rör vissa delar i den. Att han inte vill redovisa sin uppfattning tyder väl snarast på att han har bestämt sig för att följa de mest militanta rösterna inom Svenska Arbetsgivareföreningen och de mest militanta rösterna inom broderpartierna i regeringen i den här frågan.

Det finns, som jag sade tidigare, all anledning för Sveriges löntagare att se dystert på framtiden om vi får den utveckling som man kan befara med utgångspunkt i den debatt som förs i dag om arbetsmarknadslagstiftningen.

Anf. 27 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Varken i arbetstagarens eller i småföretagarens tillvaro känner man sig orättvist behandlad, utan man förstår de beslut som växer fram och tycker att de är rättvisa. Det är märkligt att någon över huvud taget kan misstänka att man vill ha en sämre samförståndsanda, när vi egentligen behöver en bättre.

Nu skapas inte en sådan anda med hjälp av lagar, som herrarna vet. Processen är längre och större än så. Både till Johnny Ahlqvist och Hans Andersson vill jag säga att jag inte tror på någon tillvaro med mössan i hand, så pass mycket har jag arbetat i mina yngre dagar som skogsarbetare m.m. att jag kan säga det. Jag tror inte att det är bra vare sig för företag eller för någon annan.

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

*Svar på
interpellationer*

Lagen om anställningsskydd är oerhört enkel när det gäller turordningsregler. Det som är svårt är de förhandlingar som därefter kommer. I ett företag som var ordentligt hotat – jag tror att Hans Andersson känner till det rätt väl – gick man ifrån samtliga regler. I andra företag, som i sak egentligen är lika hotade, går man inte ifrån några regler. Det är inte så lätt att fånga upp sådant här vare sig i lagstiftning eller med moraliska uttalanden.

Jag avslutar med att återigen betona att jag hoppas att den korta tid i kommittén som är kvar fram till första delbetänkandet används till en öppen diskussion. När förslaget lagts fram lovar jag att lugnt avvakta remissinstansernas svar för att få bästa möjliga underlag till eget beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 13.43 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.30, då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

4 § Muntliga frågor till regeringen

Anf. 28 TALMANNEN:

Jag hälsar statsminister Carl Bildt, finansminister Anne Wibble, statsrådet Bo Könberg, kommunikationsminister Mats Odell och utbildningsminister Per Unckel välkomna.

Statsministern besvarar övergripande allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Får jag be de ärade ledamöterna vänta med att ställa sina frågor tills mikrofonerna är inkopplade i bänkarna.

Den ekonomiska och politiska krisen

Anf. 29 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern.

I dagens Sverige råder både en ekonomisk kris och en politisk kris. Den ekonomiska krisen ser vi i en allt värre arbetslöshet, som ökar dag för dag, och i att det i ekonomin finns rent depressiva inslag. När det gäller den politiska krisen – trots att det finns en bastant majoritet i riksdagen av fem borgerliga partier – verkar det som att regeringen inte har grepp över den politiska situationen.

Min fråga är: Vad tänker statsministern göra?

Anf. 30 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Låt mig inledningsvis instämma med Jan Bergqvist när det gäller beskrivningen av det ekonomiska läget i landet. Jag och andra företrädare för regeringen, inte minst finansministern, har vid åtskilliga tillfällen försökt att inskräpa allvaret i Sveriges ekonomiska situation. Det har vi gjort i polemik mot lättsinnesadvokater i olika oppositionspartier under de senaste två åren.

Läget har i vissa hänseenden förbättrats. Det finns ljuspunkter i den ekonomiska utvecklingen. Men som Lindbeckkommissionen visade häromdagen krävs det ekonomiska och politiska kraftanstängningar för att vi skall klara detta under de närmaste åren. Vad som krävs är politisk samling, inte politisk lekstuga.

Det vi upplevde i går i denna kammare var att två partier i ett allvarligt läge gjorde Sveriges riksdag till ett forum för vad som närmast var taktiska lekar. Socialdemokratin började plötsligt yrka på återremiss av betänkandet om den ekonomiska politiken. Efter att med rätta tidigare ha understrukt hur viktigt det är med snabba insatser mot bl.a. byggarbetslösheten försenar man det hela. Sedan var det Ny demokrati som stod för den parlamentariska innovationen att frångå sin egen politik och uppgörelse och rösta med Socialdemokraterna. Det är icke möjligt att fortsätta med den verksamheten.

Det jag sade i går gäller självfallet också i dag. Regeringen avser att ställa förtroendefråga på riktlinjerna kring den ekonomiska politiken när ärendet kommer upp till votering i denna kammare. Är det så att Ny demokrati och Socialdemokraterna förenas i sitt "taktiserande", får vi gå till folket. Då avser jag att utlysa nyval.

Anf. 31 JAN BERGQVIST (s):

Fru talman! Reglerna för frågestunden medger mig inte att gå in i polemik med Carl Bildt när han angrep socialdemokratin, utan jag får begränsa mig till en fråga.

Carl Bildt hänvisade till Lindbeckkommissionen. Han höll med om att det ekonomiska läget är allvarligt. Då kan man undra varför regeringen skjuter problemen framför sig och hänvisar till att kompletteringspropositionen skall lösa problemen. De diskussioner som har varit i finansutskottet i dag har inneburit möjligheter för regeringspartierna till öppningar för att man skall komma åt de allra värsta ekonomiska problemen och göra det omedelbart. Såvitt jag förstod hade regeringspartierna, inkl. regeringens företrädare, kommit överens om att några sådana öppningar inte skall göras i finansutskottet, trots det mycket allvarliga akuta läget.

Min fråga är: Hur kan statsministern försvara något sådant?

Anf. 32 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det är inte min uppgift att försvara Socialdemokraternas politik. Men om jag förstår den rätt, utgår den från att avgöranden när det gäller den ekonomiska politiken skall skjutas upp till maj, i form av någon typ av redovisning. Vi har faktiskt lagt fram ett förslag på riksdagens bord. Det vi från regeringspartiernas sida anser vara rimligt är att man fattar beslut. Ju fler beslut och ju snabbare, desto bättre. Att skjuta på i och för sig – jag

Prot. 1992/93:73

11 mars 1993

*Muntliga frågor till
regeringen*

håller med om det – plågsamma och besvärliga sparbeslut därför att de är inopportuna och för att opinionsundersökningarna säger någonting annat är bekvämt, men det är inte ansvarsfullt.

Vår linje har hela tiden varit: fatta beslut nu, fatta beslut om besparingar, fatta beslut om de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Sedan är det självklart att den ekonomiska politiken utvecklas. Vi kommer bl.a. på grundval av Lindbeckkommissionens förslag att lägga fram ytterligare förslag i samband med kompletteringspropositionen. Det är ingen nyhet. Vi eftersträvar också – inte heller detta är någon nyhet – en så bred samverkan som det över huvud taget är möjligt i denna riksdag kring de nödvändiga insatserna.

Låt mig säga att det som Lindbeckkommissionen har att säga om vikten av långsiktigt hållbara besparingar är centralt. Att skjuta på varje diskussion om besparingar eller att tala om besparingar och rösta mot dem är att underkänna sin egen politiska förmåga. Sådant ägnar sig inte regeringspartierna åt.

Tidpunkten för extra val

Anf. 33 THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Socialdemokratiska riksdagsgruppen tillhör faktiskt inte det borgerliga regeringsunderlaget, som statsministern tydligen trodde. Faktum är att regeringen i går råkade ut för två allvarliga nederlag här i riksdagen.

Jag vill fråga statsministern: När kommer regeringen att besluta om att anordna extra val och att avgå?

Anf. 34 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! I den mån jag har antytt att jag tror att socialdemokratin ingår i regeringsunderlaget vill jag säga att jag inte har svävat i den föreställningen. Jag tror inte att någon annan har gjort det heller.

Vad gäller Thage G Petersons fråga tror jag att jag besvarade den i samband med att jag besvarade Jan Bergqvists fråga. Vi avser att ställa en förtroendefråga på riktlinjerna på den ekonomiska politiken. När exakt detta kommer upp till avgörande i kammaren vet jag inte. Det vet fru talman och talmanskonferensen bättre. Jag vet inte om beslut är fattat i den delen.

Ifall våra riktlinjer vinner bifall har vi möjlighet att fortsätta att arbeta för att få ordning på Sverige och för att få stabilitet i ekonomin. Det är det som Sverige behöver just nu. Ifall Socialdemokraterna och Nydemokraterna i den ena eller den andra konstellationen – jag vet inte vem som skall stödja vem och i vilken typ av taktiskt spel detta skall äga rum – faller regeringens förslag, då avser vi att utlysa nyval. För att vara tydlig på den punkten, Thage Peterson: Regeringen avser inte att avgå. Regeringen avser att utlysa extra val. Vi har exempel tidigare på konstigheter när regeringar i komplicerade lägen avgått för att därefter återkomma. Den typen av taktiskt spel avser vi inte att inlåta oss på.

Anf. 35 THAGE G PETERSON (s):

Fru talman! Kommer statsministern vid övervägandena att dra några slutsatser av regeringens misslyckanden när det gäller arbetslösheten under de

17 månaderna vid regeringsmakten? 536 000 människor i Sverige är i dag arbetslösa. Värst drabbad är ungdomen: nästan 200 000 arbetslösa. Kommer detta faktum att påverka regeringens lust att utlysa nyval och förhoppningsvis att avgå?

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 36 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det är just det faktum att vi har ett allvarligt ekonomiskt läge som gör att regeringen väljer att agera på detta sätt. Vi tar vårt ansvar i ett läge när oppositionspartierna sätter taktik före nationellt ansvarstagande. Det är därför som vi inte kommer att inlåta oss på något taktiserande.

Vi lägger fram förslag. Sedan taktiserar man. Det ena partiet som säger att det är så bråttom med beslut ser plötsligt en taktisk chans och förskjuter allt medan byggarbetslösheten ökar. Det andra partiet sluter uppgörelser om besparingar, men röstar emot uppgörelserna och röstar med socialdemokratin. Detta marknadsförs sedan som en taktisk ploy.

Vad tror ni att de arbetslösa människorna runt om i Sverige anser om detta spel? Regeringen har lagt fram förslag om en ekonomisk politik på riksdagens bord. Man må tycka bra eller dåligt om den politiken – många tycker dåligt om den, men det är ändå en ekonomisk politik. Det ena oppositionspartiet har inte kunnat redovisa centrala delar av sin ekonomiska politik. Den är ett svart hål när det gäller enbart besparingar. Det andra oppositionspartiet må ha en ekonomisk politik, men den gäller bara i utskotten och inte i kammaren.

Vi har ingen regeringskris. Vi har en riksdagskris. Vi kan nu se att det finns ett alternativ i den ekonomiska politiken. Oppositionen åt ömse håll har ingenting att erbjuda mer än taktiserande och spel.

Program för flyktingpolitiken

Anf. 37 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern, som ju också är ordförande i Moderata samlingspartiet.

Moderata samlingspartiet har publicerat ett flyktingpolitiskt program enligt vilket en person som saknar dokument vid inresa till Sverige skall utvisas om han inte kan uppge godtagbara skäl till varför dokument saknas. Såvitt jag förstår strider detta såväl mot artikel 3 i FN:s tortyrkonvention som mot artikel 33 i flyktingkonventionen. Avser regeringen att i något avseende anonsa att man inte tänker bry sig om de nämnda konventionerna?

Anf. 38 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag måste ärligt erkänna att jag faktiskt inte har läst rapporten. Som ett led i det långsiktiga programarbetet har en grupp av personer sett över flyktingpolitiken. Rapporten är inte antagen av Moderata samlingspartiet, utan den diskuteras nu. Såvitt jag förstår innehåller rapporten åtskilliga vettiga synpunkter enligt vad jag hittills har kunnat ta del av referaten. Den kommer att bli föremål för fortsatt diskussion. Rapporten har ingen omedelbar påverkan på regeringens politik.

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 39 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Fru talman! Hur och när ämnar regeringen komma med en samlad uppföljning av Lindbeckkommissionens förslag? Blir det en samlad uppföljning eller kommer regeringen bara att undan för undan plocka russin ur kakan och lägga fram förslag med anknytning till Lindbeckkommissionens rapport?

Anf. 40 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Lindbeckkommissionen har lagt fram väldigt många olika typer av förslag. Regeringen avser att i kompletteringspropositionen återkomma framför allt till de delar som är direkt relaterade till den ekonomiska politiken.

Sedan finns det också en lång rad förslag som handlar om t.ex. författningsfrågan, mandatperiodens längd, Riksbankens ställning osv. Också dessa förslag befinner sig som bekant under beredning. Vi arbetar aktivt, inte bara för ekonomiska utan även för politiska reformer. Men det är inte sagt att kompletteringspropositionens framläggande är den ideala tidpunkten att återkomma till just författningsfrågan.

Alltså: När det gäller den ekonomiska politiken är svaret ja, i kompletteringspropositionen. En lång rad andra saker kommer på ett eller annat sätt att bli föremål för beredning under de närmaste månaderna.

Anf. 41 BENGT DALSTRÖM (nyd):

Fru talman! I vilken utsträckning och hur prioriterar regeringen frågor kring detta med olika särintressens inflytande på politik och samhälle över huvud taget?

Anf. 42 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Regeringen ser sig vara – och skall så vara – företrädare för allmänintresset. Det tycker vi också att riksdagen och riksdagens partier skall vara. Visst skall vi lyssna på särintressen, men vi skall alltid fatta beslut med utgångspunkt i allmänintressen. Vi skall också se till att de demokratiska och politiska strukturerna är uppbyggda på ett sådant sätt att det är allmänintressets företrädare som har det sista och avgörande ordet, inte särintressenas.

Extra val

Anf. 43 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag vill återkomma till frågan om nyval eller inte. Vi är överens om bedömningen att läget är allvarligt, men vi anser kanske att orsakerna är litet olika. I dag är det väldigt många som menar att orsakerna ligger i regeringens bristande politik. Jag undrar: Är det inte litet vågat eller rent av oseriöst av statsministern att säga att om riksdagen avger en majoritetsförklaring avseende riktlinjerna för den ekonomiska politiken, vilket innebär att man får stöd av den mindre seriösa lekkamraten Ny demokrati, då

kommer regeringen att på den basen fortsätta att bedriva en ekonomisk politik? Är det inte bättre att fråga folket, att utlysa nyval? Vore det inte bättre att omsätta nyvalshotet till ett nyvalslöfte?

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 44 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Som det med all önskvärd tydlighet har framgått under de senaste timmarna är inte regeringen rädd för ett nyval. Vi vill inte ha ett nyval, vem vill ha det? En politisk kris av det här slaget är nog det som Sverige just nu minst behöver. Jag skall ärligt säga att in till den votering som var här i kammaren strax efter kl. 17.00 i går trodde jag inte att det skulle finnas den typen av taktiserande som i detta allvarliga läge skulle driva fram en sådan här situation. Men när situationen nu har uppkommit måste man inse vad som gäller. Man måste vara beredd att ställa saker på sin spets och gå ut till folket. Men detta har vi tydligt markerat alldeles oavsett vad som blir utgången just nu. Vi är beredda att med fast hand ta ansvaret för den ekonomiska politiken, men det finns bestämda gränser. Vi tar ansvar för en politik som vi tror på, inte för en politik som vi inte tror på.

När vi nu har gjort på det här sättet har några sagt att vi har visat att vi är en svag minoritetsregering. Tvärtom, svaga minoritetsregeringar kan sitta hur länge som helst. Det är starka regeringar som har styrkan att ställa saker och ting på sin spets och gå ut till folket när det taktiseras för mycket i riksdagen.

Infrastruktursatsningar

Anf. 45 JAN ERIK ÅGREN (kds):

Fru talman! Jag har en fråga som är kanske litet mera jordnära för dem som drabbas av olyckor i trafiken.

I början av veckan presenterades infrastrukturpropositionen. Det hela rör sig om ett hundratal miljarder. Vägar och järnvägar i olika delar av landet berörs. Det talas väldigt mycket om att det kommer att skapas många välbefrämmande jobb. Men ett av målen måste vara att förbättra trafiksäkerheten. Varje olycka i trafiken som medför dödsfall är ju tragisk för alla inblandade. Hur har departementet och kommunikationsministern sett på detta? Finns det beräkningar som visar att den här typen av olyckor och tragedier kommer att kunna minskas?

Anf. 46 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Regeringen lade i måndags fram en proposition om de strategiska investeringarna i infrastrukturen för de kommande tio åren. Propositionen belöpte sig på 98 miljarder kronor.

Jag har lyssnat till en del socialdemokratiska vänner som har sagt att detta är väl ingenting. Socialdemokraterna föreslog en infrastruktursatsning på 100 miljarder under valrörelsen 1991.

Exempelvis TCO-ordföranden sade att detta är grisen Särimer som återuppstår. För att få det här kortet synat – jag tillåter mig att börja i den änden – frågar jag: Vad var det för 100 miljarder som Socialdemokraterna lade fram? Jo, det var 45 miljarder i ordinarie anslag för resten av detta sekel.

Sedan var det 30 miljarder som man skulle ta in av kommande biltrafikanter, framför allt i Stockholms-, Göteborgs- och Öresundsområdena. Därutöver trodde man sig få 5 miljarder från näringslivet till bl.a. Arlandabanan, och 20 miljarder i det s.k. delfinanslaget, varav man hade vänligheten att finansiera 10 miljarder. I själva verket kokade detta ner till att dessa 100 miljarder som Socialdemokraterna lade fram i praktiken var 10 friska miljarder utöver de ordinarie anslagen.

För att komma till hur dessa pengar används går 40 miljarder till vägarna, framför allt av trafiksäkerhetsskäl. Ungefär 800 människor dör på våra vägar varje år. Den satsning som görs enbart i infrastrukturen beräknar Vägverket kan komma att spara 200 människoliv i slutet av den här perioden. Vi skall också nu under denna månad lägga fram en trafiksäkerhetsproposition, som vi hoppas också skall påverka trafikanternas beteende.

Regeringsunderlaget

Anf. 47 BIRGITTA DAHL (s):

Fru talman! Det verkade på statsministern som om vi socialdemokrater skulle haft några diskussioner med Ny demokrati. Men så är det ju inte, utan det har med all tydlighet framgått av statsministerns egna uttalanden att det är ni som har haft överläggningar. Det är också naturligt, eftersom Ny demokrati är ett av de fem borgerliga partier som utgör regeringsunderlaget. Jag vet också att Ny demokrati har deltagit i de borgerliga partiernas gruppmöten för att diskutera delpensionsfrågan.

Jag vill därför ställa två frågor till statsministern. Den ena är: Hur stämmer det överens med de försäkringar och uttalanden om att man inte alls skulle göra sig beroende av Ny demokrati, som gjordes i samband med regerings-tillträdet? Den andra frågan är: Anser statsministern att Ny demokrati utgör en del av regeringsunderlaget?

Anf. 48 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Den senare frågan torde väl med all önskvärd tydlighet ha besvarats av de senaste timmarnas polemik i dessa frågor.

När det sedan gäller kontakten mellan Socialdemokraterna och Ny demokrati har jag inte uttalat mig om den saken. Jag bara noterar signaler från den taktiserande undervegetation som har förekommit under de senaste dygnen. Men det är en annan sak.

Det är alldeles riktigt att vi i t.ex. socialförsäkringsutskottet har träffat en överenskommelse med Ny demokrati. Det stämmer alldeles utomordentligt med vad jag sade i samband med regeringsbildningen och därefter.

Vi lägger fram våra förslag till riksdagen. Sedan är vi inom ramen för utskottsbehandlingen, och ibland t.o.m. vid sidan av denna, beredda att i konstruktiv anda föra diskussioner med företrädare för Ny demokrati och med företrädare för Socialdemokraterna, och jag skall alls icke utesluta företrädare för Vänsterpartiet. Det har vi visat vid uppgörelser i vissa frågor med Ny demokrati förvisso. Jag kan t.ex. nämna den överenskommelse som vi slöt om fri radio, vilken var viktig. Vi förde konstruktiva samtal efter det att Socialdemokraterna hade varit avvisande. Det gäller också frågan om del-

pensionen. Vi lade fram ett förslag som låg relativt nära det som nydemokraterna själva hade föreslagit, där de sedan hade vissa kompletteringsförslag som ledde till att vi kom samman. Så var det. Det har vi aldrig gjort någon hemlighet av. Det är på det sättet en regering måste arbeta. Vi är inga dogmatiker, utan pragmatiker. Men vi ser hela tiden till att vi befinner oss på rätt kurs.

Bidrag till spannmålsbönderna

Anf. 49 MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Jag vill vända mig till finansministern. Statsministern sade tidigare att man kommer att behöva fatta svåra beslut om besparingar. Enligt regeringen är det de arbetslösa, de sjuka, barnen och de gamla som drabbas av dessa besparingar. Det finns en grupp som tydligen är undantagen. Jag tänker då på spannmålsbönder. Jag vill fråga finansministern om hon anser det vara acceptabelt att, i tider när man gör nedskärningar för de grupper som jag nyss nämnde, samtidigt öka bidragen till spannmålsbönderna.

Anf. 50 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Margareta Winberg började med att säga att det framöver kommer att krävas många svåra beslut, vilket är alldeles riktigt. Det kommer att beröra alla grupper. Det är mycket angeläget att alla, framför allt de som har arbete och som är friska, blir berörda av dessa svåra beslut framöver. Det blir också effekterna av de förslag som regeringen har lagt fram.

Om Margareta Winberg med sin fråga om spannmålsbönderna mer precist syftar på någon nyligen diskuterad punkt i jordbruksutskottet, måste jag erkänna att jag inte till fullo är uppdaterad. Men jag utgår från att Margareta Winberg som ingår i detta utskott är bättre påläst.

Anf. 51 MARGARETA WINBERG (s):

Fru talman! Anser finansministern att det är acceptabelt att i dessa tider öka bidragen till denna grupp?

Anf. 52 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Spannmålsbönder är ju också konsumenter och deltar i samhället – de är bostadskonsumenter, producenter och de är konsumenter av andra varor och tjänster. Regeringen har presenterat ett förslag som skall ge rimliga villkor för spannmålsproducenter, animalieproducenter och ett antal producenter av många industriella varor och tjänster inom offentlig och privat sektor.

Vad gäller just spannmålsbönderna finns det betydande skäl att se till att man inte i onödan slår ut producenter som inom ramen för EG:s jordbrukspolitik kommer att ha ganska stora förutsättningar att på ett effektivt sätt bedriva verksamhet i Sverige, och därmed också producera en mycket viktig tjänst, nämligen öppet landskap.

Jag tycker att det finns anledning att se till att man inte, under den tid vi avvaktar medlemskapet i EG, i onödan beskojar landet.

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

*Muntliga frågor till
regeringen*

*Muntliga frågor till
regeringen*

Anf. 53 INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern. Vi har tidigare berört regeringens kriskommission som har konstaterat att arbetslösheten är det största problemet i Sverige. Jag vill då fråga vilken kommentar statsministern har till det faktum att Moderaterna, Ny demokrati, Folkpartiet, Centern och kds i dag har avslagit samtliga de insatser som Socialdemokraterna har föreslagit för att minska arbetslösheten och öka sysselsättningen.

Dessutom har regeringen dragit ner anslaget på arbetsmarknadspolitikens område med en miljard kronor för att finansiera Utbildningsdepartementets budget. Vad har statsministern för kommentar till detta?

Anf. 54 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det senare refererar jag till – korrigerar mig om jag har fel Ingela Thalén –, nämligen till det tredje gymnasieåret. I den frågan har också Socialdemokraterna sagt att det är viktigt att de unga killar och tjejer som vill skall ges möjlighet att gå ett tredje gymnasieår. Det råkar vara så att det betalas av Utbildningsdepartementet. Socialdemokraterna och vi har motiverat förslaget av sysselsättningsskäl. Detta är nog att se mer som en kameral transferering inom ramen för en politik där vi mer än någonsin tidigare satsar på att få folk i jobb.

Regeringens politik har två fronter. Den fick ett mycket starkt stöd av Lindbeckkommissionen. Den första omedelbara fronten är att vi faktiskt satsar mer än vad någon regering tidigare har gjort på olika typer av omedelbara sysselsättningsfrämjande insatser. Detta har självfallet sin bakgrund i nuvarande läge, men så är det. Den andra är att vi inser att det inte är detta som är lösningen på sikt. Vi skall ju inte bli ett folk anställda av AMS, utan vi skall se till att vi får fram riktiga jobb i riktiga företag och verksamheter som går ihop och som står på egna ben. Därför måste vi driva en ekonomisk politik som förmår att spara utgifter, som förmår att återställa konkurrenskraft och som förmår att avreglera. Det vi konstaterade häromdagen var att huvudinriktningen av regeringens ekonomiska politik fick ett kraftigt stöd av Lindbeckkommissionen. Att sedan arbetslösheten i dag är det mest smärtsamma av de problem som 20 år av misslyckanden har medfört, tror jag inte att någon har någon annan uppfattning om.

Småföretagens situation

Anf. 55 CLAUS ZAAR (nyd):

Fru talman! Vilka åtgärder tänker finansministern vidta för de småföretag som ännu inte har gått i konkurs? Man lider nu dels av den kvittningsrätt som vi saknar, dels av valutaförlusterna i och med att man inte har hunnit göra en omvandling vid deprecieringen av svenska kronan. Vilka åtgärder kommer vi att få se?

Anf. 56 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Det väsentliga är till att börja med att det förs en bra ekonomisk politik. Annars blir det inte några åtgärder alls. Det handlar också om visst politiskt ansvar.

Det väsentligaste för småföretagen är att det förs en sådan politik att man kan få en vettig räntepolitisk utveckling, dvs. att man kan få ner räntorna en aning. Jag tänker då i första hand på de räntor som möter småföretagen, nämligen marknadsräntorna med tillägg som är mycket stora, faktiskt internationellt unikt stora räntemarginaler i banksystemet.

Det är regeringens avsikt att underlätta att räntemarginalerna dämpas, och detta kommer att vara till stor glädje för småföretagen. Därtill kommer alla de åtgärder i fråga om skattepolitik och i fråga om avreglering – som handlar om tillgång till marknader för hemmamarknadsinriktade svenska småföretag – som regeringens allmänna politik innebär och som har mött ett betydande gensvar.

Inte minst Lindbeckkommissionen har konstaterat att de förändringar som är genomförda under senare tid starkt har förbättrat klimatet för de mindre och medelstora företagen. Mycket återstår, och det finns många saker som regeringen återkommer till.

Uppgörelse om den ekonomiska politiken

Anf. 57 PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det blev underligare och underligare, sade Alice i Underlandet. Jag kom att tänka på det, när jag hörde statsministern här.

Han säger att endast starka regeringar har ork att falla, han säger att vi är på rätt kurs, och han säger att det är ett taktiserande, när det i själva verket är ett maktiserande från regeringens sida. Man försöker hålla ihop en sönderfallande regering och en sönderfallande ekonomi.

Min fråga till statsministern är: Hur långt är statsministern beredd att gå i sin kohandel med nydemokraterna? Vilket pris är han beredd att betala?

I morse hörde vi finansministerns sakkunnige säga att man icke kan gå ett steg längre, av finansiella skäl. Hur långt är statsministern beredd att gå?

Anf. 58 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Vad var det om inte billigt taktiserande, det som Socialdemokraterna ägnade sig åt i denna kammare i går? En blind höna kunde se vad ni hade för er.

Ni hittade inte ens på det själva. Det var Bo G Jenevall som hittade på det, och sedan tog Allan Larsson upp det – den man som har stått och sagt hur viktigt det är med snabba beslut! Jag har och regeringen har hållit med Allan Larsson om det, och därför har vi träffat en uppgörelse om bl.a. avdragsrätt för ROT, av hänsyn till byggjobbarna som går här utanför.

Så kom Ny demokrati och gillade ett litet bete, och då kunde man inte låta bli. Det blev för taktiskt frestande. Så gav det ena det andra, därför att kålsuparna var i gång. Nydemokraterna tyckte att det här var roligt värre, och så gick det vidare.

Pierre Schori, det ni hade för er i går hade ingenting med ansvarstagande

för landet att göra. Frågan gällde hur långt regeringen är beredd att gå. Svaret är entydigt: Sådant där är vi inte med på. Sådant där ägnade ni er åt, men det gör inte vi.

Regeringens ansvar för situationen på arbetsmarknaden

Anf. 59 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! När vi tar upp frågor om den ekonomiska krisen och arbetslösheten, brukar statsministern och också andra företrädare för regeringspartierna göra gällande att det är Socialdemokraternas fel att det ser ut som det gör. Det har vi hört även i dag, men nu har ansvaret utsträckt till att gälla också Ny demokrati, om jag har förstått det hela rätt.

Anser statsministern att den nuvarande regeringen har något ansvar för situationen på arbetsmarknaden? Anser statsministern att regeringen har något ansvar för den ekonomiska situationen? Och anser statsministern i så fall att regeringen har något ansvar för den situation som har uppkommit nu?

Anf. 60 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det beror ju litet på vad man menar med nu. För den politiska kris som har uppkommit ligger ansvaret entydigt hos de oppositionspartier som ägnat sig åt att skapa den. Det tror jag nog är alldeles uppenbart.

Eva Johansson ställde frågan: Var ligger ansvaret för de ekonomiska svårigheter som Sverige har? Det är lätt att tala i egen sak på något sätt. Det var bl.a. mot bakgrund av de ekonomiska svårigheterna som regeringen tog steget att tillsätta Lindbeckkommissionen. Det gjorde vi genom att utse de bästa nationalekonomer och statsvetare som detta land har. Vi gav dem ett mycket vitt mandat. Vi har inte haft någonting att göra med deras arbete, och vi visste inte något om vilka resultat de skulle komma med.

Jag kan bara hänvisa Eva Johansson till den beskrivning som kommissionen gör av bakgrunden till våra problem. Den säger att problemen har sina rötter i 20 år av misstag och misslyckanden.

Är detta enbart Socialdemokratins fel? Nej, det är det inte. Jag tror att många har anledning att fundera på vad det var vi gjorde fel, inte därför att vi hade ont uppsåt någon av oss, men det gick fel därför att vi inte förmådde läsa tidens signaler, därför att vi inte förmådde ompröva i tid och därför att vi ibland grävde ner oss i ett försvar för särintressen i stället för att se på det långsiktiga allmänintresset.

Jag vill alls icke lasta enbart socialdemokratin för 20 års försyndelser. Det finns anledning för varje politiskt parti att rannsaka den politik som man har förordat och fört i denna kammare och i föregående kammare vid Sergels torg under dessa 20 år.

Ungdomars utbildningsplatser

Anf. 61 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Med anledning av vad Carl Bildt tidigare sade om möjligheten för ungdomar att genomgå utbildning vill jag upplysa Carl Bildt om att ut-

bildningsutskottet i dag har avstyrkt det socialdemokratiska förslaget om 70 000 fler utbildningsplatser i komvux- och gymnasieutbildningen. Den enda öppning som finns är de 11 000 platserna för 18–19-åringarna.

Jag undrar då vad det här nejsägandet innebär. Hur vill statsministern förklara att man säger nej till en möjlighet för så många människor att genomgå kommunal vuxenutbildning eller få ett tredje gymnasieår när de är över 20 år?

Anf. 62 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det delegerades till mig att säga någonting med anledning av Lena Hjelm-Walléns fråga. Vad utbildningsutskottet i dag ändå har blivit ense om – och det gläder mig – är att ungdomar också i framtiden, liksom i dag, har möjlighet att gå vidare till ett tredje gymnasieår.

Den konstruktion regeringen i den delen företräder är att ungdomar inom den aktuella åldersgruppen som vill ha utbildning vad regeringen anbelangar kommer att få sådan utbildning finansierad, under förutsättning att också kommunerna är beredda att ställa upp med sin andel.

Det finns ty åtföljande inget tak i fråga om utbildningsplatser för det tredje gymnasieåret, och det är viktigt att något sådant tak inte finns. Den typen av utbildning är en av de bästa insatser vi kan göra. Den har den största träffsäkerheten av praktiskt taget alla arbetsmarknadsinsatser som i detta läge kan tänkas.

Vad gäller övriga utbildningsplatser kommer regeringen, precis som vi gjorde under föregående år, att noga följa utvecklingen av de behov som uppstår och väga utbildningsinsatser mot andra insatser på arbetsmarknadsområdet. Visar bedömningen att det finns skäl för ytterligare insatser, kommer regeringen precis som tidigare att återkomma till riksdagen om detta.

Anf. 63 LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Om man gör precis som tidigare, innebär det dess värre att man kommer väldigt sent med besluten. För att det skall kunna bli utbildningsplatser av, behöver man besluta nu. Jag förstår inte att inte regeringen har insett att det faktiskt är billigare och effektivare att ha folk i utbildning än att låta dem gå arbetslösa.

Anf. 64 Utbildningsminister PER UNCKEL (m):

Fru talman! Om inte regeringen hade insett att det är billigare, bättre, mänskligare och mera konstruktivt att ha människor i utbildning än att ha dem gående arbetslösa, skulle denna regering inte vara den regering som i mannaminne satsar mest på utbildningspolitik alla kategorier.

Men, fru Hjelm-Wallén, det är alltid enkelt att kräva fler platser, mera insatser, större statliga utgifter. Varmed skola Socialdemokraterna betala? Vi väntar fortfarande på att en redovisning för finansieringen av det som har föresvävat författarna till de socialdemokratiska motionerna från i januari någon gång skall se dagens ljus. I motionerna finns ingenting om vilka besparingar som skall genomföras. Det finns ingenting av förslag för att täcka ytterligare utgifter, bl.a. av det slag som Lena Hjelm-Wallén nu antyder.

Prot. 1992/93:73
11 mars 1993

*Muntliga frågor till
regeringen*

När Socialdemokraterna har redovisat sina besparingar, då kan dialogen få ett mera konstruktivt innehåll.

Avreglering och bolagisering på kommunikationsområdet

Anf. 65 TAGE PÅHLSSON (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till kommunikationsministern. Den planerade bolagiseringen av de statliga affärsdrivande verken kan enligt många visa sig bli ödesdiger för den regionala balansen i landet. Detsamma gäller för de avregleringar som delvis har påbörjats inom kommunikationsområdet – jag tänker på flyget – och som är under planering vad beträffar t.ex. SJ.

Nu har det kommit nya, eller rättare sagt nygamla, rön som visar att det finns fog för farhågorna. Min fråga till kommunikationsministern är då: Är statsrådet beredd att ta initiativ till att ta frågorna till förnyad prövning redan innan propositionen framläggs?

Anf. 66 Kommunikationsminister MATS ODELL (kds):

Fru talman! Propositioner framläggs när de är färdigberedda – det är självklart.

När det gäller avreglering på kommunikationsområdet måste vi, Tage Pålsson, betänka att Sverige är ett mycket stort, avlångt och glesbefolkat land. Vi ligger i Europas periferi. Vi måste överbrygga vårt avståndshandikapp, både inom och utom landet. Vi måste följaktligen bli effektivare. Vi använder oss av två metoder: vi bygger ut infrastrukturen, och vi avreglerar och effektiviserar.

Tage Pålsson frågar om bolagiseringar. Bolagiseringen av de affärsverk som nu är aktuella, dvs. Televerket, Posten och Statens järnvägar, är i sig inget hot mot någon regional målsättning. Hotet kommer från den tekniska utvecklingen.

På Postens område kommer konkurrensen från andra tekniker att kommunicera, framför allt från telefaxen. Ny teknik som kommer gör det också möjligt för andra operatörer att penetrera de mest lönsamma segmenten för dessa affärsverk. Det är därför viktigt att också affärsverken kan uppträda i samma associationsform som sina konkurrenter, nämligen i aktiebolagsform.

Vi skall också tillse att vi får en bra postservice i glesbygd, att Televerket investerar så att vi t.ex. får en ordentlig utbyggnad av AXE-systemet i glesbygd osv. Detta reglerar vi med helt andra medel. Denna riksdag har exempelvis anslagit 300 miljoner kronor för att tillförsäkra oss en heltäckande postservice över hela landet.

Genom att avreglera inrikesflyget har priserna gått ned med mellan 10 % och 40 %. Jag är av den uppfattningen att man inte kan göra en avreglering och sedan lämna den därhän. Det krävs också eftervård av avregleringarna, och vi är nu i full färd med att följa upp dessa. Det gäller inte minst att tillgoda att vi har väl fungerande flygservice också i de mest glesbefolkade och avlägsna delarna av landet.

Anf. 67 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag tycker inte att statsministern skall vara sur över att oppositionspartierna bedriver oppositionspolitik. Det var det som hände i kammaren i går, oavsett vad statsministern vill kalla det. Vi utövade någonting som statsministern har goda talanger för och stora erfarenheter av, nämligen en uppkäftig, hård oppositionspolitik.

Regeringens politik har ju varit hårt inriktad på att försöka skilja ut det vi kallar särintressen, och då framför allt på att skilja politiken från fackföreningar, folkrörelser och andra sådana organisationer. A la bonne heure, som en känd statsman brukar säga. Något litet intresse kan det väl ligga i detta.

Hade det inte, herr statsminister, varit klokare och mer insiktsfullt att i stället försöka hålla marknadsideologin på minst armlängds avstånd från regeringspolitikerna – nu när vi står vid vad det ser ut att vara vägs ände?

Anf. 68 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag är smickrad över att Widar Andersson åberopar mig som auktoritet på oppositionspolitik. Det är väl rätt så till vida att jag har en del erfarenhet. Därför kan jag också bedöma vad som sker.

Oppositionens skyldighet är att opponera. Men det är skillnad på att opponera och att taktisera. Vi hade kunnat göra samma sak under föregående mandatperiod. Det var en i princip identisk situation med en minoritetsregering. Finansutskottets betänkande lades fram. Vänsterpartiet – eller vad det hette på den tiden – yrkade alltid avslag, och vi hade avslagsyrkanden. Så fort en vänsterpartist hade varit uppe i talarstolen hade vi kunnat säga att det var ett nytt politiskt läge och yrkat på återremiss. Sådant ägnade vi oss faktiskt inte åt. Vi var ganska duktiga på att bedriva oppositionspolitik också, men den typen av taktiserande ägnade vi oss inte åt.

Vi lät oss aldrig luras in i situationer av andra. Det tycker jag skall vara ett kännetecken för partier som har självförtroende. Det var det som var det ynkliga i det vi såg Socialdemokraterna göra i går. Man hittade inte på det hela själv, utan lät sig luras in av Bo G Jenevall och Ian Wachtmeister i någonting som man inte hade tänkt på konsekvenserna av.

Så till Widar Anderssons fråga om marknadsideologi och marknadsekonomisk politik. Jag tror att Lindbeckkommissionen faktiskt har gjort den bästa sammanfattning av våra ekonomiska problem och av vägarna framåt i den ekonomiska politiken som hittills har publicerats. Lindbeckkommissionen är alldeles entydig på punkten att det är marknadsekonomin som måste vara grunden. Det är den som kan ge oss de trygga jobben tillbaka.

Därutöver skall vi ha en stark stat. Det har Widar Andersson och jag diskuterat förut, och där är vi ganska eniga. Staten skall inte bli en mjuk stat som sysslar med allting, men egentligen inte sköter någonting. Det den sköter, inkl. att reglera och styra ekonomin på de punkter där det är nödvändigt, skall den sköta väl och med styrka.

Anf. 69 WIDAR ANDERSSON (s):

Fru talman! Det var inte marknadsekonomin jag ville diskutera, utan det faktum att regeringspolitiken har syftat till att få marknadsideologin att gå in och ta över också politiken. Jag tror att det är en av de stora anledningarna till att vi nu befinner oss där vi befinner oss. Regeringen är på kant med i stort sett alla opinioner som finns i samhället.

Instämmer statsministern i Lindbeckkommissionens funderingar kring statens roll när det gäller att de s.k. naturliga monopolen skall vara i statlig regi och inte säljas ut?

Anf. 70 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag skall inte svära på varje detalj i Lindbeckkommissionens rapport. Det jag läst om den grundfilosofi Lindbeck företräder är sådant som vi tycker är viktigt. Det gäller skillnaderna mellan samhälle och stat, och statens skyldighet att svara för vissa grundläggande funktioner. Det finns självklart sådant i ett samhälle och i en stat som man aldrig kan överlåta åt andra, t.ex. myndighetsutövning, ett grundläggande socialt ansvarstagande och ett ansvarstagande för t.ex. utbildningsväsendet och infrastrukturen.

Sanningen är tyvärr att vi har klarat dessa uppgifter allt sämre i Sverige under de senaste 20 åren. Staten har utsträckt sig alltmer och klarat allt mindre. Då behöver vi få en stat som kanske anstränger sig mindre för att klara allting, men som faktiskt klarar det som staten måste klara. Det skall finnas kärnverksamheter som alltid endast skall vara statens.

Jag är i den meningen inte bara liberal utan också konservativ. Vi måste ha en effektiv och ansvarstagande statsmakt, och därför också en stark politik. Ekonomin – produktionen av varor och tjänster – sköts långt bättre av marknaden, företagare och enskilda individer än av aldrig så kompetenta politiker.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1992/93:159 Stöd och service till vissa funktionshindrade

1992/93:So18 av Bo Holmberg m.fl. (s)

1992/93:So19 av Lisbeth Staaf-Igelström och Kristina Svensson (s)

1992/93:So20 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1992/93:So21 av Ewa Hedkvist Petersen (s)

1992/93:So22 av Jan Fransson och Anders Nilsson (s)

1992/93:So23 av Jan Fransson och Anders Nilsson (s)

1992/93:So24 av Chatrine Pålsson och Dan Ericsson i Kolmården (kds)

1992/93:So25 av Margareta Israelsson och Jan Fransson (s)

1992/93:So26 av Lena Öhrsvik m.fl. (s)

1992/93:So27 av Lena Öhrsvik m.fl. (s)

6 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 10 mars

1992/93:98 av *Anita Johansson* (s) till finansministern om det nya statsbidragssystemet:

Vid årsskiftet infördes ett nytt statsbidragssystem för kommunerna. Redan finns tecken på att detta system kommer att få kraftigt negativa konsekvenser för många kommuner – inte minst i Stockholms län.

Statsbidragen till Stockholms läns kommuner minskar från ca 9 miljarder 1991 till 1,4 miljarder kronor 1995. Stockholms läns relativa andel av statsbidragen minskar från drygt 17 % 1992 till 3,5 % 1995. När statsbidragssystemet är helt genomfört kommer tio av länets kommuner att vara helt utan statsbidrag.

Under perioden 1991 till 1995 kommer de samlade skatte- och statsbidragssystemen för landets kommuner att öka från 155 miljarder till 197 miljarder kronor. Men länets andel av dessa inkomster minskar under samma period från 21 % till 17 %.

Det förändrade statsbidragssystemet innebär stora risker för en kraftigt försämrad service till invånarna i Stockholmsregionen. Utan en fungerande social service riskerar storstadsområdena att få en ökad utslagning. Ingen annanstans är det så svårt att kompensera en bristande social infrastruktur som i storstadsområdena. Här saknar många människor det sociala kontaktnät som finns på mindre orter.

Genom sitt ansvar för den lokala samhällsplaneringen, den lokala infrastrukturen, utbildning, barnomsorg, sociala insatser samt kultur- och fritidsversamheten har kommunerna stor betydelse för näringslivets utveckling. Om kommunerna i Stockholmsregionen, som varit en viktig motor för landets utveckling, inte längre kan medverka inom sina ansvarsområden, kommer det att få konsekvenser för näringsliv och ekonomi i hela landet. Särskilt allvarig är situationen i den pågående lågkonjunkturen. Stockholms läns arbetsmarknad är lika utsatt som den i övriga regioner. Så har det inte varit i tidigare lågkonjunkturer.

Jag vill mot bakgrund av ovanstående fråga finansministern:

1. Avser finansministern att ta initiativ för att undanröja de konsekvenser som den snabba och kraftiga neddragningen av statsbidragen får för vår gemensamma region?
2. Är finansministern beredd att förändra statsbidragssystemet så att de särskilda kostnader som storstadsområdena har beaktas?

Vid årsskiftet infördes ett nytt statsbidragssystem för landets kommuner. Systemets konstruktion konserverar den nuvarande kostnadsstrukturen samtidigt som det effektivt undanröjer alla incitament att öka den egna skattekraften i kommunerna. Frånvaron av flexibilitet och dynamiska effekter för tankarna till de havererade planeekonomierna i öst.

Det enda som återstår när det gäller att öka kommunens skatteinkomster är höjd utdebitering, eftersom marginaleffekten vid ökad skattekraft är 95 %. Kommunen får i normalfallet behålla 5 %.

För Göteborgs kommun är det än mer bisarrt. När skattekraften ökar minskar inkomsterna, beroende på att den länsvisa skattesatsen (18,30) är högre än den primärkommunala (16,43). Alternativt när skattekraften minskar, ökar inkomsterna.

Det nya systemet innehåller också en omfördelning mellan kommunerna. Kommuner med s.k. gynnsam struktur betalar till kommuner med ogynnsam struktur. Enkelt uttryckt får kommuner med "milt" klimat betala och kommuner med "kallt" klimat får bidrag, oavsett klimatets faktiska inverkan på de kommunala kostnaderna. Ett sådant system kommer att konservera bidragsstrukturen, eftersom klimatet är ganska stabilt över tiden. Även här saknar systemet dynamiska inslag.

Faktorer som däremot har stor betydelse för kommunernas kostnader och som till en del också är en förutsättning för deras inkomster – exempelvis trafikinvesteringar, hög förvärvsfrekvens bland kvinnor med åtföljande behov av barnomsorg, social utslagning, andel flyktingar, arbetslöshet m.m. – är inte med i systemet över huvud taget.

Ett tydligt uttryck för detta är att varje göteborgare bidrar med ca 4 900 kr till "påsen" men får bara tillbaka 2 400 kr. Totalt förlorar göteborgarna över 1 000 miljoner kronor på det nya statsbidragssystemet. Därutöver har de också förlorat ca 400 miljoner kronor genom statens indragningar av 7 500 miljoner kronor från kommunsektorn.

Det nya statsbidragssystemet lägger med andra ord en död hand på möjligheterna för kommunerna att medverka i en process som kan skapa nya jobb och få fart på tillväxten i landet. Den enda "dynamiska möjlighet" som återstår är att höja den kommunala utdebiteringen.

Samtidigt missgynnas storstadskommunernas innevånare på ett utmanande sätt genom att oundvikliga kostnader för trafik och trafikinvesteringar, hög förvärvsfrekvens bland kvinnor med åtföljande behov av barnomsorg, social utslagning, andel flyktingar, arbetslöshet m.m. inte beaktas vid fördelning av påsens innehåll.

Jag vill mot bakgrund av ovanstående fråga finansministern:

1. Avser statsrådet ta initiativ för att undanröja de orimligheter som beskrivits och för att öka incitamenten i bidragssystemet så att inte enda möjligheten som kvarstår för kommunen är skattehöjningar?
2. Är statsrådet beredd att förändra statsbidraget så att de särskilda kostnader som storstäderna har kommer att beaktas?

7 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställdes

den 10 mars

1992/93:450 av *Catarina Rönnung* (s) till statsrådet Bo Lundgren om lånefinansiering av småhus:

Situationen för trähusbranschen har länge varit mörk. Fabriksnedläggelser, avskedanden och permitteringar av arbetskraft har kommit slag i slag.

För närvarande säger bottenlåneinstitutet nej till alla nya lån för finansiering av småhus även till privatpersoner med god ekonomi. Ytterligare delar av branschen kommer i fara om denna policy från låneinstitutet tillåts fortsätta.

Vad avser skatteminister Bo Lundgren göra för att komma till rätta med detta problem?

1992/93:451 av *Lars Hedfors* (s) till statsrådet Bo Lundgren om undanhållande av mervärdesskatt:

Enligt uppgift i dagspressen förlorar staten årligen gigantiska belopp på momsbedrägerier. Bara i Stockholms län har man utrett momsiffel för hundratals miljoner kronor det senaste året.

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att få ett snabbt stopp på denna kriminella verksamhet?

8 § Kammaren åtskildes kl. 15.20.

Förhandlingarna leddes

av tredje vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 13.43 och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

Innehållsförteckning

Torsdagen den 11 mars

1 § Svar på interpellation 1992/93:78 om Cuba	1
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Hans Göran Franck (s)	
2 § Svar på interpellation 1992/93:81 om regionalpolitiken	5
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Georg Andersson (s)	
3 § Svar på interpellation 1992/93:86 om arbetsrätt	12
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Johnny Ahlqvist (s)	
Hans Andersson (v)	
Hans Stenberg (s)	
Ajournering	26
Återupptagna förhandlingar	26
4 § Muntliga frågor till regeringen	26
Talmannen	
<i>Den ekonomiska och politiska krisen</i>	26
Jan Bergqvist (s)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Tidpunkten för extra val</i>	28
Thage G Peterson (s)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Program för flyktingpolitiken</i>	29
Bengt Hurtig (v)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Lindbeckkommissionens förslag</i>	30
Bengt Dalström (nyd)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Extra val</i>	30
Gudrun Schyman (v)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Infrastruktursatsningar</i>	31
Jan Erik Ågren (kds)	
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)	
<i>Regeringsunderlaget</i>	32
Birgitta Dahl (s)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
<i>Bidrag till spannmålsbönderna</i>	33
Margareta Winberg (s)	
Finansminister Anne Wibble (fp)	

<i>Åtgärder mot arbetslösheten</i>	34	Prot. 1992/93:73 11 mars 1993
Ingela Thalén (s)		
Statsminister Carl Bildt (m)		
<i>Småföretagens situation</i>	34	
Claus Zaar (nyd)		
Finansminister Anne Wibble (fp)		
<i>Uppgörelse om den ekonomiska politiken</i>	35	
Pierre Schori (s)		
Statsminister Carl Bildt (m)		
<i>Regeringens ansvar för situationen på arbetsmarknaden</i>	36	
Eva Johansson (s)		
Statsminister Carl Bildt (m)		
<i>Ungdomars utbildningsplatser</i>	36	
Lena Hjelm-Wallén (s)		
Utbildningsminister Per Unckel (m)		
<i>Avreglering och bolagisering på kommunikationsområdet</i>	38	
Tage Pålsson (c)		
Kommunikationsminister Mats Odell (kds)		
<i>Marknadsideologin</i>	39	
Widar Andersson (s)		
Statsminister Carl Bildt (m)		
5 § Bordläggning	40	
6 § Anmälan om interpellationer		
1992/93:98 av Anita Johansson (s) om det nya statsbidragssystemet	41	
1992/93:99 av Sten Östlund (s) om det nya statsbidragssystemet	42	
7 § Anmälan om frågor		
1992/93:450 av Catarina Rönning (s) om lånefinansiering av småhus	43	
1992/93:451 av Lars Hedfors (s) om undanhållande av mervärdesskatt	43	

